

ΑΡΧΕΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΚΑΙ

ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

«Τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι»
ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ

Heinrich Rickert Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Ernst Hoffman Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Erich Frank, Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Marburg. — Guido Calogero Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας. — Ραφ. Δήμου, Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Harvard τῶν Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς — Κ. Τριανταφυλλόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν. — August Faust Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Μιχ. Τσαμαδός. — Χ. Τζωρτζόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. — Franz Boehm ὑφηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Παν. Κανελλόπουλος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Κωνσταντῖνος Τσάτσος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Ἰωάν. Θεοδωρακόπουλος Καθ. Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. — Θεμ. Τσάτσος ὑφηγ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: Κ. Σ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗ

ΨΑΡΡΩΝ 41

1935

ΑΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΕΝΝΟΙΑΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΥΠΟ
ΓΡΑΦΗΛ ΔΗΜΟΥ

"Αν και θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ὡς παραποίησις τῶν ἀπόψεων τοῦ Πλάτωνος τὸ νὰ θελήσωμεν νὰ δώσωμεν τὴν μορφήν συστήματος εἰς τὰς θεωρίας αὐτοῦ, εἴμεθα μολαταῦτα εἰς θέσιν νὰ ἀνεύρωμεν καὶ νὰ ἀναφέρωμεν ὠρισμένας θεμελιώδεις ἐννοίας ἐκ τοῦ ἀναμεταξύ των συνυφασμοῦ τῶν ὁποίων νὰ προκύπτουν αἱ διάφοροι καὶ ποικίλλουσαι θεωρίαι αὐτοῦ. Ὑπάρχουν ὠρισμέναι μορφαὶ τοῦ ὄντος ὑπὸ τὰς ὁποίας εἶνε δυνατόν νὰ ὑπαχθῶν ὅλα τὰ πράγματα. Ὁ Πλάτων ἠμιλεῖ περὶ τῶν γραμμάτων τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ ἀλφάβητον ὅλων τῶν πραγμάτων (Πολιτικός 278 D). Τί εἶνε αὐτὰ τὰ γράμματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ὅλαι αἱ συλλαβαὶ καὶ ὅλαι αἱ προτάσεις ποὺ συναντῶμεν εἰς τὸν πραγματικὸν κόσμον; Αὐτὸ εἶνε τὸ ἐρώτημα τὸ ὁποῖον θέτομεν εἰς τὴν παροῦσαν μας μελέτην· διὰ νὰ δώσωμεν δὲ μίαν ἀπάντησιν εἰς αὐτὸ θὰ ἀνατρέξωμεν πρωτίστως εἰς τὸν «Τίμαιον» καὶ τὸν «Φίληβον».

Εἰς τὸν «Τίμαιον» ὁ Πλάτων διατυπώνει τὸ ἐρώτημα εἰάν ὁ κόσμος εἶνε κᾶτι τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε πάντοτε ἢ κᾶτι τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη. Ἀφοῦ ὁ κόσμος εἶνε ὄρατός, κατ' ἀνάγκην θὰ ἐγεννήθη κᾶποτε (Τίμαιος 28 B)· καὶ ἀφοῦ ἡ ὑπαρξίς του εἶχε μίαν ἀρχὴν θὰ ἔχη ἀπαραιτήτως καὶ μίαν αἰτίαν: διότι ὅλα τὰ γιγνόμενα πράγματα δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξουν ἐκ τῆς ἰδίας ἐαυτῶν αἰτίας. Ὁ κόσμος εἶνε αἰσθητὸς καὶ ὑπάρχει ἐν τῷ χρόνῳ καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν εἶνε κᾶτι ποὺ ὑπάρχει ἐξ ἑαυτοῦ. Ὁ κόσμος εἶνε δημιούργημα, εἶνε γεγονός. Τὸ ἄμεσον πρόβλημα εἶνε νὰ διαπιστώσωμεν τὴν

αίτιαν ἢ τὰς αἰτίας αὐτοῦ. Ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ἔχομεν τὸν πραγματικὸν κόσμον ὃ ὅποῖος ἔχει δημιουργηθῆ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἔχομεν τὰς ἀρχὰς ἢ τὰ αἷτια τὰ ὅποια δὲν ἐδημιουργήθησαν. Τὴν ἀντίθεσιν αὐτὴν θὰ τὴν χαρακτηρίσω ὡς ἀντίθεσιν μεταξὺ τῶν δημιουργημάτων καὶ τῶν δημιουργικῶν παραγόντων· τὰ πρῶτα τὰ γινώσκουμεν διὰ τῆς πείρας, τὸ δεύτερον διὰ τοῦ νοῦ (Γ' (μ α ι ο ς 28), διὰ τῆς μεταφυσικῆς σκέψεως. Ἐἰς τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἔκκεῖ συζήτησιν ὁ Πλάτων ἀναλύει τοὺς δημιουργικοὺς παράγοντας τοὺς ὁποῖους προηγουμένως τὸ δημιούργημα.

α) Ὁ Πλάτων ἀρχίζει τὴν ἀπειρίτησιν τῶν δημιουργικῶν παραγόντων μὲ τὸν Θεόν, ὃ ὁποῖος εἶνε ἡ ἐνεργὸς αἷτια τοῦ Παντός. Ὁ Θεὸς χαρακτηρίζεται ταυτοχρόνως ὡς δημιουργὸς (π α ι η τ ῆ ς) καὶ ὡς πατήρ, αἱ δὲ δύο αὐταὶ ἔννοιαι ἀντιπροσωπεύουν κάπως διαφορετικὰς ἀπώρεις τῆς δημιουργικῆς λειτουργίας. Ὁ τεχνίτης—ὁ δημιουργὸς ἢ ποιητής—ἔχει ἑξωτερικὴν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον του, ἐνῶ ὁ πατήρ ἔχει ζῶσαν πρὸς αὐτὸ σχέσιν ἀφοῦ τὸ τέκνον μεταλαμβάνει τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς.

Μὲ τὸ νὰ ἀπειτῆ ὡς αἷτιαν τὸν Θεόν δεικνύει ὁ Πλάτων ὅτι δὲν θεωρεῖ τὴν μηχανικὴν αἷτιότητα ὡς θαιρκῆ διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ὑπαρξίν τοῦ κόσμου. Ἀντικρούει τοὺς ἄτομιστοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐξηγοῦν τὴν ἐμφάνισιν ἐνὸς φυσικοῦ γεγονότος δι' ἀναγκαστὸς πρὸς ἕτερον φυσικὸν γεγονός. Ἡ φυσικὴ αἷτια εἶνε ἓνα ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ ἔχει ἀνάγκη μίᾳς αἷτίας· μόνη τῆς δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ γίνῃ ἀρχὴ κινήσεως. Ἐἴμεθα, κατὰ συνέπειαν, ἠναγκασμένοι νὰ θέσωμεν μίαν πρῶτην αἷτιαν τῆς κινήσεως. Ἐἰς τὸν Φ α ἰ δ ρ ο ν (245 D) ὁ Πλάτων ὑποστηρίζει ὅτι ἐὰν περιορισθῶμεν εἰς τὰς σειρὰς τῶν φυσικῶν κινήσεων θὰ εὑρεθῶμεν πρὸς μίᾳς ἅπ' ἀπειρον ἀναδρομῆς. Ἐἰς αὐτὰς δὲν θὰ εὑρίσκαμεν πρῶτὰ μεταβίβασιν τῆς κινήσεως καὶ τελειωτικῶς τίποτε δὲν θὰ ἔχη ἐξηγηθῆ. Ἡ φυσικὴ αἷτια δὲν εἶνε πρῶτὰ μίᾳ βοηθητικῆ αἷτια. Ἐχομεν ὅμως ἀπαραίτητον ἀνάγκη μίᾳς ἀρχῆς, μίᾳς αἷτίας τῆς κινήσεως, ἡ ὅποια νὰ εἶνε καθ' ἑαυτὴν ἄνευ αἷτίας. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχε πρωταρχικὴ κίνησις, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἐπίσῃ καὶ κίνησις ἐκ μεταβίβασεως, καὶ δλόκληρον τὸ συγκρότημα οὐρανοῦ καὶ γῆς θὰ ἐσταματοῦσε (Φ α ἰ δ ρ ο ς 245 E).

Δεχόμεθα συνεπώς ως βάσιν μίαν άρχήν ένυπαρχούσης αυτενεργείας, μίαν αυτόματον κίνησιν, ή όποία είνε ή άρχή του έαυτου της, και τουτο είνε ή Ψυχή και κατά τελευταϊον λόγον ό Θεός.

Εΐδομεν ότι ή άποψις τής μηχανικής αιτιότητας δέν είνε ικανοποιητική καθ' όμοιον τρόπον δέν είνε ικανοποιητική και ή θεωρία του κόσμου των ιδεών δια να εξηγήση την γένεσιν του δημιουργήματος. Ο κόσμος είνε ή πραγμάτωσις των ιδεών· αϊ ιδέαι όμως στεροϋνται κινήσεως· είναι στατικαί και δέν είνε εις θέσιν να άποτελέσουν την άφορμήν τής ίδιας έαυτων ένσωματώσεως. Η ψυχή είνε ό παράγων τής ενεργείας δια μέσου του όποιου πραγματοποιείται ή ένωσις μεταξύ των ιδεών και των πραγμάτων. Ούτω ό Θεός άποτελεϊ την ενεργόν δύναμιν τής δημιουργίας.

β) Ο Θεός δημιουργεί τον κόσμον συμφώνως προς ένα Παράδειγμα, το όποιον παρατηρεί, ακριβώς όπως ό τεχνίτης, όταν κατασκευάζει τα ύποδήματά του ή τας κλινάς του, έχει ένώπιον των όφθαλμών του ή ένώπιον του πνεύματός του ένα πρότυπον. Και άφοϋ ό κόσμος είνε το άριστον από όλα τα δημιουργήματα, έπεται ότι όχι μόνον ό Θεός είνε το άριστον των αιτίων, αλλά και ότι το Παράδειγμα θα είνε το άριστον από τα παραδείγματα, συνεπώς θα είνε άϊδιον. Το Παράδειγμα είνε δημιουργικός παράγων, είνε άρχή, έπειδή κατέχει την ανωτάτην θέσιν μεταξύ των μεταφυσικων αιτίων, έπειδή είνε αυθύπαρκτον και εκτός χρόνου. Ο παράγων ούτος του Παραδείγματος είνε ή αιτία τής οργανώσεως και τής τάξεως έν τή φύσει, τής κανονικότητος αυτης και του γεγονότος ότι τα αντικείμενα έχουν καθωρισμένους χαρακτήρας. Ο Πλάτων άποκαλεί το Παράδειγμα ζῶον έμψυχον, έννοον (Τίμαιος 30 Ε), το όποιον σημαίνει ότι το Παράδειγμα έχει διάρθρωσιν και άποτελεϊ έν οργανικόν σύνολον μερών. Είνε δυνατόν να αναλυθῆ εις ειδικώτερα Παραδείγματα ένα έκαστον εκ των όποιων είνε μία κλάσις κατωτέρων μορφών. Το Παράδειγμα είνε κατά συνέπειαν Έν έν Πολλοίς. Ομοίως λοιπόν και ό κόσμος, καθ' ό μέτρον είνε επιτυχής αντιγραφή του Παραδείγματος, θα είνε και αυτης ένα σύστημα, έν οργανικόν σύνολον.

γ) Ο Θεός εργάζεται μέ κάτι τι· το Παράδειγμα ένσωματουται εις κάτι τι· δημιουργία είνε ό καθορισμός του άκαθορίστου. Απαιτείται

λοιπὸν καὶ τρίτος δημιουργικὸς παρὰ γων—καὶ αὐτὸς εἶπε ἐκεῖνο ποῦ δέχεται, τὸ Λεχόμενον (ὑποδοχὴ). Ἐπειδὴ εὐρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐφεύνης μας, δὲν μᾶς εἶπε δυνατόν νὰ εἴπωμεν πολλὰ σχετικῶς πρὸς τὴν ὁμολογουμένως σκοτεινὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Ἐκεῖνο ποῦ δέχεται ἀποκαλεῖται ὑπὸ τοῦ Ἰλιότωνος ἐπίσης καὶ «χώρα» μὲ μίαν λέξιν εἶπε ὁ τόπος τῆς δημιουργίας. Ἐπίσης, ὁ χώρος, ὡς τοιαῦτος, εἶπε ἀκαθόριστος: εἶναι ἡ δυναμικότης ὅλων τῶν σχημάτων καὶ οὕτω τὸ Λεχόμενον εἶπε τὸ δεκτικὸν καθορισμοῦ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δέχεται τὸν καθορισμὸν ποῦ ἀπεργάζονται αἱ μορφαί.

Τὸ Λεχόμενον εἶπε τὸ πρωταρχικὸν χῆος. Ὁ Θεὸς ἐκτίθει ἀσύμφωνον καὶ ἀτακτον κίνησιν καὶ ὁδηγεῖ αὐτὴν ἐκ τῆς ἀταξίας εἰς τὴν τάξιν· ἐκτίθει ἀδυσίαν καὶ εἰσαίγει εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν. Ἰμμοροῦμεν ὅμως νὰ ἐκφρασίωμεν τὸ ἴδιον πρᾶγμα ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸ ἄλλο ἄκρον: Αἱ ψυχὰ ἀτακτοῦν νόματα· αἱ μορφαὶ ἐκτίθουσι ἐνσωματώσιν εἰς τὸ Λεχόμενον. Οὕτω τὸ Λεχόμενον εἶπε ὁ παρὰ γων ὁ ὁποῖος ἀπεργάζεται τὸ συγκατασκευασμένον καὶ χῆος εἰς τὸν ὁποῖον εἴμεθε εἰς θέσιν νὰ ὁμιλήωμεν περὶ «τούτου» ἢ «ἐκείνου» εἶπε ἡ ἀποψὲς τοῦ γυμναῖο γεγονότος, τοῦ ἀπλῶς δεδομένου.

Διὰ νὰ μετατρέψῃ τὸ πρωταρχικὸν χῆος εἰς κόσμον συντεταγμένον, κατασκευάζει ὁ Θεὸς εἰς τὰ Πλαστικὰ σχήματα (σχήματα). Ὁ Θεὸς κατασκευάζει τὰ λεγόμενα στοιχεῖα, δηλ. τὸ πῦρ, τὸ ὕδωρ, τὸν ἀέρα καὶ τὴν γῆν, διαρρυθμίζων τὸν χῆον σωματιῶν πρὸς ὁρισμένα γεωμετρικὰ σχήματα καὶ σφαιρικά. Ὁ πραγματικὸς κόσμος γεννᾶται ἅμα εἰς τὸ Λεχόμενον εἰσέλθουσιν αἱ μετληματικαὶ σχέσεις, ὁ ἀριθμὸς καὶ αἱ ἀναλογίαι. Οὕτω, ἡ ψυχὴ εἶπε ὁρισμένον τι μίγμα πραγμάτων (τοῦ αὐτοῦ, τοῦ ἑτέρου καὶ τοῦ εἶναι) σωματιῶν πρὸς ὁρισμένην τινὰ ἀναλογίαν. Αἱ ἀναλογίαι αὐταί, τὰ γεωμετρικὰ αὐτὰ σχήματα, προσέρχονται ἐκ τῶν Πλαστικῶν, δὲν εἶπε ὅμως πραγματικὰ εἶμὴ μόνον ἐπ' ὅσον ἐνσωματοῦνται εἰς τὸ Λεχόμενον.

Ὁ πραγματικὸς κόσμος γεννᾶται ὅταν λείβῃ χῆον ἐνωσὶς μεταξὺ μορφῶν καὶ τοῦ Λεχομένου. Ἡ ἐνωσις αὐτὴ εἶπε παραδοκῆ· αἱ μορφαὶ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται (Γ(μαίος) C), τὸ δὲ πραγματικὸν ἀντικείμενον εἶπε ἀκριβῶς ἡ στιγμή τῆς εἰσόδου καὶ τῆς ἐξόδου. Οὕτω τὸ πραγματικὸν ἀντικείμενον εἶπε ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ μί

διαδικασία ἀποτελουμένη ἐκ γενέσεως καὶ φθορᾶς· εἶνε κᾶτι τὸ ὁποῖον δὲν διαρκεῖ. Ἄλλὰ τότε πῶς συμβαίνει νὰ ὁμιλῶμεν διὰ πράγματα ποὺ διακοῦν; Ἄλλαχοῦ (Συμπ. 208 Β) ὁ Πλάτων ὁμιλεῖ περὶ σχημάτων τὰ ὁποῖα ἐπαναλαμβάνονται κατὰ τὸν ροῦν· κατὰ ταῦτα ἓνα πρῶγμα ποὺ διαρκεῖ εἶνε μία διαδοχὴ γενέσεων κατὰ τὸ αὐτὸ σχῆμα.

Συνοψίζοντες λέγομεν ὅτι ὁ κόσμος μᾶ, δεικνύει ὅτι εἰς τρία τινα ὁρεῖται τὴν ὑπαρξίν του: εἰς τὸν Θεὸν ὡς τὴν ἐνεργὸν δύναμιν τῆς δημιουργίας, εἰς τὰς Μορφὰς ὡς τὰ Παραδείγματα διὰ τὴν δημιουργίαν, καὶ εἰς τὸ Δεχόμενον ὡς τὴν μήτραν τῆς δημιουργίας. Ἐὰν προσθέσωμεν εἰς ταῦτα καὶ τὸ δημιούργημα θὰ ἔχωμεν τέσσαρα κατὰ τελευταῖον λόγον εἶδη τοῦ εἶναι. Τὸ δημιούργημα χαρακτηρίζεται διττῶς: καὶ ὡς αἰσθητὸν (φυσικὸν) καὶ ὡς ἐν τῷ χρόνῳ ὑπάρχον· εἶνε ἀκριβῶς ὁ κόσμος τῆς διελεύσεως. Οἱ δημιουργικοὶ ὅμως παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Δεχομένου, εἶνε ἀμετάβλητοι, «οὐδέποτε ἀπομακρυνόμενοι τῆς φύσεως αὐτῶν» (Τιμ. 50 Β), ἐκτὸς χρόνου, ἀφροῦ εἶνε ἀϋθύπαρκτοι καὶ ἀναγκαῖοι. Ποία εἶνε ἡ σχέση αὐτῶν πρὸς τὸν συγκεκριμένον κόσμον;

Ἢ μεταξὺ αὐτῶν ἀντίθεσις εἶνε ἡ μεταξὺ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, μεταξὺ κυρίου καὶ παραγώγου, μεταξὺ ἀπολύτου καὶ σχετικοῦ. Ἐπι πλέον, ὁ κόσμος εἶνε μία εἰκὼν, ἐν ἀντίγραφον τοῦ ὄντος (Τιμ. 29 Β), μία ἀπομίμησις τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὸν κόσμον αἱ μορφαὶ ἀναπαριστάνουν ἑαυτὰς εἰς τρόπον ὥστε, ὑπὸ ὄρισμένους περιορισμούς, ὁ κόσμος ἀναπαριστᾷ τὸ ἐκτὸς χρόνου ὑπάρχον καὶ φέρει τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ. Τέλος ὁ κόσμος εἶνε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δημιουργικοὶ παράγοντες ἀναμειγμένοι (μῖξις, Τιμ. 41 Δ). Τὸ τελευταῖον τοῦτο καθιστᾷ ἄμεσον τὴν σχέση τῶν Δημιουργικῶν Παραγόντων πρὸς τὸ Δημιούργημα· τὰ μεταφυσικὰ στοιχεῖα εἶνε συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, εἰσέρχονται εἰς τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ, ἐνυπάρχουν εἰς αὐτόν.

δ) Εἰς τοὺς ἀνωτέρω μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ προσθέσωμεν καὶ ἓνα ἀκόμη δημιουργικὸν παράγοντα, ὁ ὁποῖος δὲν ἀιαφέρεται μὲν χωριστὰ εἰς τὸν Τίμαιον, ὑποδεικνύεται ὅμως ὑπὸ τῆς ὅλης ἐπιχειρηματολογίας. Ἐννοοῦμεν τὸ Ἄγαθόν τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ κίνητρον τῆς δημιουργίας. Ὁ Πραγματικὸς κόσμος εἶνε παράγωγόν τι ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι εἶνε μέσον πρὸς πραγματοποίησιν σκοποῦ ὑπάρχοντος

πέραν τοῦ κόσμου. Ἔχομεν τουτέστι τὴν ἀντίθεσιν (πρβ. Φίληβος 53 Ε) μεταξύ ἐκείνου τὸ ὅποιον ὑπάρχει χάριν τινὸς καὶ ἐκείνου χάριν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τι: καὶ οὕτω ἡ ἀντίθεσις μεταξύ τοῦ δημιουργήματος καὶ τοῦ δημιουργικοῦ παριόντος ἔχει τόσον ἀξιολογικὴν ὅσον καὶ ἄντολογικὴν σημασίαν. Τὸ Ἄγαθόν, καθὸ τελευταῖος καὶ ἀνώτατος σκοπός, δὲν εἶνε χάριν κανενὸς ἄλλου, καὶ κατὰ συνέπειαν εἶνε ἀπόλυτον· εἶνε ἡ πηγὴ ὁλοκλήρου τῆς ἀγαθότητος εἰς τὸν κόσμον. Σύμφωνανα πρὸς τὴν νεωτέραν ὀρθολογίαν θὰ ἐλέγομεν ὅτι τὸ Ἄγαθόν εἶνε ἡ Ἀρχὴ τῆς Τελειότητος, ὁ παριόντων τῆς Ἀξίας, καὶ ὅτι ὁ κόσμος εἶνε μία ἐνσωμάτωσις τῆς ἀξίας καί, ἐπ' ὅσον τοῦτο εἶνε δυνατόν, «τὸ αἰτιατὸν ὅλων τῶν δημιουργημάτων» (γενονότων, Γμι. 2^η Α).

Τὸ Ἄγαθόν εἶνε παριόντων πρόθετος, ἐνεργῶν παραλλήλως πρὸς τὴν μηχανικὴν αἰτίαν ἢ τὴν ἀναγκαιότητα. Ἡ μηχανικὴ αἰτία ἀποτελεῖ τὸ ὄργανον καὶ χρησιμοποιεῖ ἢ δημιουργεῖ διὰ τὸ ἔχομεν ὁμοίως πλήρη ἐξήγησιν, εἶνε ἀνάγκη νὰ δηλώσωμεν ποῖον σκοπὸν ἐξυπηρετεῖ τὸ προῖόν αὐτῆς. Ἔχομεν λοιπὸν τὸ «διαιτὴ» παραλλήλως πρὸς τὸ «πῶς». Ὅσαι τόσον κατηγορηματικῶς ὑποστηρίζει ὁ Φαίδων (97-8) ἔχουν ἐφαρμογὴν ἀκριβῶς ἐδῶ. Ὁ κόσμος εἶνε τὸ προῖόν τῆς συνεργασίας τοῦ λόγου μὲ τὴν ἀναγκαιότητα.

Ἐξ ἄλλου τὸ Ἄγαθόν εἶνε παριόντων χωριστὸς ἀπὸ τὸ Παράδειγμα. Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξηγήσωμεν διαιτὴ τὸ πραγματικὸν ἀντικείμενον ἔχει τοῦτο τὸ σχῆμα μᾶλλον ἢ ἐκεῖνο· ὑπάρχει δηλαδή μίαν ἀρχὴ ἐπιλογῆς μεταξύ τῶν σχηματῶν καὶ αὐτὴ εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιλογῆς τοῦ ἀρίστου.

Ποῖα εἶνε ἡ φύσις τοῦ κόσμου, ὃ ὅποιος προκύπτει ἐκ τῆς ἀμοιβαίας ἐνεργείας τῶν δημιουργικῶν τούτων παριόντων; Ὁ κόσμος εἶνε τέλειος (τέλειος), ἀφοῦ εἶνε ὅσον νὰ δυνατόν καλός. Τίποτε δὲν ἔχει παραλειφθῆ· εἶνε ἡ πραγμάτωσις ὅλων τῶν δυνατοτήτων ἐν τῷ Δεχομένῳ, ἢ ἐνσωμάτωσις ὅλων τῶν μορφῶν ἐν τῷ ζῶντι Παράδειγματι. Δὲν ὑπάρχει ἄλλος δυνατὸς ἀλλὰ μὴ πραγματοποιηθεὶς κόσμος τύπου Γεϊβνίζ. Δὲν ὑπάρχουν δὲ καὶ πολλοὶ κόσμοι· μόνον αὐτὸς ὁ κόσμος ὑπάρχει. Ἐάν ὑπῆρχον πλείοτεροι κόσμοι θὰ εἴμεθα ὀλοχρεωμένοι νὰ παραδεχθῶμεν ἕνα ἄλλον κόσμον ὃ ὅποιος

θά ἦτο ὁ κόσμος τῶν κόσμων τούτων. Κατὰ ταῦτα ὁ κόσμος εἶνε ἕνας καὶ μόνος καὶ περιλαμβάνει ἐν τῇ μοναδικότητι ὁλόκληρον τὸ εἶναι· τίποτε δὲν εἰσέρχεται εἰς αὐτόν, τίποτε δὲν ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ. Τίποτε τὸ πραγματικὸν δὲν ὑπάρχει μὲ τὸ ὅποιον νὰ εὑρίσκειται εἰς σχέσιν, ἢ ἀπὸ τὸ ὅποιον νὰ εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπιρρασθῇ. Εἶνε ἀγήρως ὁ νόμος τῆς διατηρήσεως ἔχει ἐφαρμογὴν ἐπ' αὐτοῦ· εἶνε ὁμῶς αὐτάρκης καὶ μῦθος σύντροφος τοῦ ἑαυτοῦ του.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω διακρίνομεν οἶονεὶ μίαν πρόληψιν τῆς ἰδέας τῆς οὐσίας ὅπως τὴν εὑρίσκομεν εἰς τὸν Σπινόζα, ἢ ὁποία εἶνε ὡς τι τὸ ὅποιον περιλαμβάνει τὰ πάντα, ὡς ἕνα ὅλον αὐτάρκης. Φυσικῶ τῷ λόγῳ ὁμῶς ὁ κόσμος δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ εἶνε παρὰ μία ἀπεικόνις τῆς οὐσίας, ἀφοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Θεοῦ.

Ἐπ' ὅσον ὁ κόσμος εἶνε ἀντίγραφον τοῦ νοητοῦ Παραδείγματος, εἶνε ἐσωτερικῶς ὁλοκληρωμένος, ὅλα του τὰ μέρη δηλονότι εἶνε ὀργανωμένα εἰς συστηματικὴν ἐνότητα. Τὰ μέρη νοοῦνται μόνον ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν θέσιν αὐτῶν ἐντὸς τοῦ συνόλου. Ἡ ὁλοκλήρωσις αὕτη πραγματοποιεῖται συμφώνως πρὸς μίαν κλίμακα ἀξιῶν: τὰ μέρη εἶνε καταταγμένα ὡς ἀνώτερα καὶ κατώτερα, καὶ τὸ σύνολον ἀποτελεῖ ἀρχιτεκτονικὸν οἰκοδόμημα. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ κόσμος εἶνε α) τέλειος (πλήρης), β) ὁλοκληρωμένος καὶ γ) ἔχει ἱεραρχικὴν τάξιν, αἱ δὲ ἰδιότητές του αὗται προκύπτουν ἐκ τῆς ἀγαθότητός του.

* * *

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸν Φίληβον, εἰς τὴν ἐπιχειρηματολογίαν τοῦ ὁποίου ἀνεφέρθημεν καὶ προηγουμένως. Εἰς τὸν Φίληβον ὁ Πλάτων εἶνε κατὰ πολὺ σαφέστερος ὅλων τῶν ἄλλων συγγραμμάτων του ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἀφηρημένους παράγοντας τῆς μεταφυσικῆς καταστάσεως. Ἀπὸ μιᾶς οἰκονομικῆς ἀπόψεως ὁ Φίληβος εἶνε ὁ σπουδαιότερος τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος. Δὲν εἶνε ὁ καλλίτερον γραμμένος διάλογος. Στερεῖται πλούτου λεπτομερειῶν, ἀκόμη δὲ καὶ πλούτου ἰδεῶν. Ἐχει ὁμῶς σαφήνειαν· παραλείπει πᾶν ὅ,τι δὲν εἶνε οὐσιῶδες· διακρίνεται διὰ τὴν ἀυστηρότητα τῆς ἀναλύσεως καὶ διὰ τὴν συγκέντρωσιν τῆς προσοχῆς του ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ τελευταίων πραγμάτων. Ἀναφέρομαι ἰδιαίτερος εἰς τὰς παραγράφους 14—18 καὶ

23—30. Εἰς αὐτὰς δὲ Ἰλιάτων ἀπαριθμεῖ τέσσαρας κλάσεις τοῦ ὄντος: τὸ ἄπειρον, τὸ Πέρασ, τὸ Μικτόν καὶ τὴν Αἰσίαν.

Ι. Τὸ ἄπειρον εἶναι ὁ παράγων τῆς ἀοριστίας, τοῦ ἀκαθορίστου. Δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τὴν χρῆσιν τοῦ κλίματι δὲ Ἰλιάτων τοῦ ὄρου «ἄπειρον» πρὸς τὴν σημερινὴν χρῆσιν τοῦ ὄρου τούτου. Τὸ μαθηματικὸν ἄπειρον εἶνε κλάσις πλήρης καὶ καλῶς καθωρισμένη, ἐνῶ κατὰ τὴν οὐσίαν τοῦ ἄπειρον τοῦ Ἰλιάτωνος εἶναι ἀόριστον, εἶνε ἀνευ ὄρων, δὲν εἶνε δηλονότι ὄλον τι. Μὴ κλάσις εἶνε καθωρισμένη ὡς ἐκ τοῦ ὅτι ἔχουν καθορισθῆ τὰ ὄριά της· τὸ ὄριον καθορίζει τι περιλαμβάνει καὶ τι ἀποκλείει ἡ κλάσις. Ἡ ἔλλειψις ὄρων εἶνε ἕλλειψις ὁλότητος καὶ ἐπὶ πλέον σημαίνει τὴν ἕλλειψιν ἀτομικότητος. Ἐνα ἀντικείμενον εἶνε «αὐτὸ» ὡς ἐκ τοῦ ὅτι δὲν εἶνε καὶ τι ἄλλο· τὸ ἄπειρον ὅμως δὲν ἔχει οὔτε ὄρια οὔτε ποικιλίαν. Τὸ ἄπειρον εἶνε ἡ ἀνάμιξις ὄλων τῶν μορῶν· διὰ τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀντικειμενικῆς ἀοριστίας καὶ τῆς συγχύσεως ἐν τῇ φύσει. Ἐνα τοιοῦτον παριόδειγμα μᾶς παρέχει ὁ κόσμος τῶν αἰσθησέων, καὶ ἀκόμη περισσότερον ὁ τῶν ὀνείρων.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄπειρου κατὰ Ἰλιάτωνι, χαρακτηρίζει αὐτὸ ὡς τὴν ἄπειρον διψίδα (Μεταφ. 987 C, 11. 25—30). Τὰ παριόδειγματα ποῦ δίδει ὁ ἴδιος ὁ Ἰλιάτων εἶνε: μᾶλλον καὶ ἥττον, ἀράδρια καὶ ἡρέμει, θερμὸν καὶ ψυχρὸν· ὅλα αὐτὰ εἶνε ποιότητες ἢ ἐντίσεις αἱ ὁποῖαι σκευάζονται καθωρισμένων ὄρων. Ἐὰν παραστήσωμεν τὸ ἄπειρον διὰ μᾶς γραμμῆς θὰ μᾶς εἶνε δυνατόν νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶνε ἀνευ ὄρων ὑπὸ δύο σημασίας: α) ὅτι ἡ γραμμὴ προχωρεῖ ἐπ' ἄπειρον καὶ πρὸς τὰ δύο αὐτῆς ἄκρα—μὴ τέλος ἔχον—, διαρκῶς αὐξάνει τὸ θερμὸν πρὸς τὸ εἶνα ἄκρον καὶ διαρκῶς αὐξάνει τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ ἄλλο ἄκρον κτλ. Τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ τὴν ἀποψιν τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς βίας. Ἡ ἀπιθυμία εἶναι κατάλληλον παριόδειγμα τὸ ὁποῖον μᾶς παρέχει ἡ ἀνθρώπινη φύσις, ἡ πλεονεξία ποτὲ δὲν εἶνε ἐκινουμένη ὡσονδήποιε καὶ ἂν τῆς δώσης· ποτὲ δὲν παύει, δὲν ἔχει τέλος· ἡ πλεονεξία εἶνε κατ' οὐσίαν τὸ ἀνικανοποίητον.

Ἄλλο παριόδειγμα εἶνε ἡ ἀγαλίωτος φιλοδοξία ὅπου ἡ ἰκανοποίησις μᾶς ἀπιθυμίας γιννᾷ ἀμέσως νέαν καὶ πλέον ἐπιθυμίαν ἐπι-

θυμίαν. Καί β) ὅτι ἡ γραμμὴ εἶνε ἐσωτερικῶς ἄπειρος ἐν τῇ έννοίᾳ ὅτι δέν τέμνεται εἰς κανέν ὠρισμένον σημεῖον ἀλλά ἐπιδέχεται νά διαιρεθῇ ὁπουδήποτε. Ἡ γραμμὴ δέν ἔχει τμήματα: «δέν ἔχει ἀρχήν, μέσον ἢ τέλος» (Φιλ. Β1 Α). Κατά ταῦτα τὸ ἄπειρον εἶνε εἷς συνεχές — ὄχι ἀπλῶς κατά χῶρον, ἀλλά κατά χρόνον, κατ' έντασιν καί ἐν γένει κατά μέγεθος. Τὸ ὅτι δέν ἔχει τμήματα σημαίνει ὅτι δέν ἔχει διάρθρωσιν, ὅτι εἰς τὸ ἄπειρον δέν ὑπάρχουν διακεκριμένα σημεῖα, στιγμιαί, ὄντότητες, ποιότητες.

Ὁ Πλάτων ὁμιλεῖ περὶ ἀκαθορίστου εἴτε κατά ποσόν εἴτε κατά ποιῶν (27 Ε). Τὸ ἄπειρον εἶναι γυμνή πολλαπλότης καί γυμνή ποιητικὴ σύγχυσις. Εἰς τὴν ἄμεσον πείραν ὅλα τὰ πράγματα μεταβάλλονται ἀπὸ τὸ ἓνα εἰς τὸ ἄλλο· τὸ ἄπειρον εἶνε ἡ ροὴ εἰς τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ πράγματα καί ὅλαι αἱ μορφαί ἀναμιγνύονται εἰς ἓνα συγκεχυμένον ὅλον· καί κατά συνέπειαν εἰς ἓνα κόσμον διαρκοῦς μεταβολῆς δέν μᾶς εἶνε δυνατόν νά εἴπωμεν διὰ τίποτε: τοῦτο εἶνε ἄσπρο, διότι ἔχει ἤδη μεταβληθῆ εἰς μαῦρον. Εἰς τὴν πολιτικὴν τὸ ἄπειρον θά ἀντεπροσάπειε τὴν κατάστασιν ἐνὸς κράτους τὸ ὁποῖον, ἐσωτερικῶς μὲν, δέν εἶνε διηρημένον εἰς τάξεις, ὅπου ἄνθρωποι καί ἵπποι καί ὄνοι συγχρωτίζονται εἰς τοὺς δρόμους (Πολιτεία 563 C), ἐξωτερικῶς δὲ ἓνα κράτος τὸ ὁποῖον ἐπεκτείνεται ἐπ' ἄπειρον, χωρὶς νά γνωρίζη τί θέλει, γεμᾶτο ἀπὸ ἀλλαζῶνα ἐπιθετικότητα. Εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὸ ἄπειρον εἶνε ἡ κατάστασις τοῦ «δημοκρατικοῦ ἀνθρώπου» τοῦ ὁποίου ὁ χαρακτήρ παρουσιάζει ἀνάμιξιν τοῦ ἀγαθοῦ καί τοῦ κακοῦ, ἀνθρώπου ποὺ δέν ἀποκλείει καμμιάν ὄρεξιν, ποὺ εἶνε ἀδιακρίτως φιλόσοφος ἢ ἀνθρωπος τῶν σπόρ, ἀνθρωπος τῆς ἐργασίας ἢ τῶν διασκεδίσσεων. Ὁ «δημοκρατικὸς ἀνθρωπος» δέν ἔχει ὠρισμένην κλίσιν. Ἐνα ἄλλο παράδειγμα τοῦ ἄπειρου κατά Πλάτωνα μᾶς παρουσιάζει ὁ ποιητὴς μὲ τὴν διαρκῶς μεταβαλλομένην ψυχικὴν του διάθεσιν, μὲ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ εὐαισθησίαν καί εἰς τὴν ἐλαχίστην μεταβολὴν τοῦ περιβάλλοντός του. Ὁ ποιητὴς ἀντανακλᾷ τὰς διαθέσεις τῆς φύσεως, ἀποτελεῖ ἓνα μὲ τὰς σκηναὺς τὰς ὁποίας περιγράφει· δέν ἔχει αὐτάρκειαν, δέν ἔχει καθωρισμένον χαρακτήρα.

Προκειμένου περὶ τοῦ ἄπειρου δέν μᾶς ἐπιτρέπεται κἄν νά λέγωμεν ὅτι εἶνε πολλὰ πράγματα, ὅτι εἶνε ἡ γυμνή πολλαπλότης, διότι

εἰς αὐτὸ δὲν ὑπάρχουν διακεκριμένα ἀντικείμενα, ἀλλ' ὑπάρχει μόνον σύγχυσις καὶ ῥοή. Καὶ ὅμως ὁ Πλάτων ὁμιλεῖ περὶ τῶν πολλῶν, καὶ τοῦτο διότι ὑπάρχουν βαθμοὶ τοῦ ἀκαθόριστου. Πρὸς τούτοις ὁ Πλάτων ὑποδεικνύει ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ "Ἄπειρον ἀκόμη εἶνε πεπερασμένον, διότι εἶνε ἓν: ἔχει τὸν χαρακτηῖρα τοῦ ἀκαθόριστου καὶ τῆς μεταβολῆς (Φιλ. 25A).

Θὰ εἰπωμεν ἴσα γε ὅτι διὰ τῶν λέξεων «Ἄπειρον» καὶ «Λεχόμενον», ὁ Πλάτων περιγράφει μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατάστασιν; Θὰ ἦτο πάρακεκινδυνευμένον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ ἀπὸ διαλόγου εἰς διάλογον. Ὁ Πλάτων ἐξετάζει τὰ προβλήματα πάντοτε ἔξ ἀρχῆς. Μ' ὅλα ταῦτα νομίζω ὅτι δὲν θὰ ἦτο πάρακεκινδυνευμένον νὰ δεχθῶμεν ὅτι αἱ τέσσαρες κλίσεις τοῦ εἶναι τοῦ Φιλίβου ἔχουν κάποια ἀναλογία πρὸς τοὺς δημιουργικοὺς παράγοντας τοῦ Τιμαίου. Τὸ "Ἄπειρον καὶ τὸ Λεχόμενον φαίνεται νὰ ἔχουν ὁμοίαν σημασίαν διὰ τὴν ἐξήγησιν τῆς φύσεως. Καὶ τὰ δύο εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐπεξεργάζεται κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου· ἐπὶ πλεον δὲ καὶ τὰ δύο φαίνονται νὰ ἐκφράζουσαν τὸν χαρακτηῖρα τοῦ ἀκαθόριστου, τὸ μὲν Λεχόμενον διὰ τῆς πλήρους ἀρνήσεως, διὰ τῆς ἐλλείψεως οὐρανόθεν μορφῆς, τὸ δὲ "Ἄπειρον διὰ τῆς πλήρους καταφάσεως ὡς τῆς συγχύσεως ὅλων μαζὺ τῶν μορφῶν.

II. Τὸ Πέρας εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς τάξεως: θέτει ὅρια εἰς τὴν ῥοὴν καὶ τεμαχίζει οὕτω αὐτὴν εἰς κεχωρισμένα γεγονότα. Κατατάσσει τὰ ἀντικείμενα εἰς κλίσεις καὶ ἀναλογίας καὶ μετατρέπει οὕτω τὸ ποικίλον εἰς σύστημα. Κατὰ ταῦτα τὸ Πέρας εἶνε ὁ παράγων τῆς μετρήσεως καὶ τῆς ὀργανώσεως, ἡ βία τῆς σημασίας καὶ τῆς εὐκρινείας, τόσον κατὰ ποσόν, ὅσον καὶ κατὰ ποιόν, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει εἰς τὸν νοῦν νὰ χαρακτηροῖσιν μίαν δεδομένην κατάστασιν ὡς «τόσον πολλά», «τόσον πολὺ» καὶ «τοιούτου εἶδους».

Ἀπὸ τὸ ἓν μέρος τὸ Πέρας εἰσαίγει εἰς τὴν ἐπ' ἄπειρον ἐκτεινομένην γραμμὴν τὸ τέλος — τὴν Πυθαγόρειον. «Λεσμεύει τὸ ἄπειρον». (Φιλ. 27 D). Μετατρέπει τὴν ἀκαθόριστον καὶ μηδέποτε ἐκινουμένην ἐπιθυμίαν εἰς σκοπὸν ὃ ὁποῖος ἔχει κατεύθυνσιν καὶ συνεπῶς καὶ τέλος. Ὁ «δημοκρατικὸς ἄνθρωπος» ἔχει φύσιν πρῶτως, μεταπίπτων ἀπὸ μιᾶς ἐπιθυμίας εἰς τὴν ἄλλην, ἐνῶ ὁ δίκαιος ἄνθρωπος

θέτει ὄρια εἰς τὴν διαγωγὴν του: ἀποκλείει τὰς ἀμέτρους ἡδονάς, ἐκπληροῖ μίαν εἰδικὴν λειτουργίαν. Ἐκ τὸ ἄλλο μέρος τὸ Πέρας τέμνει τὴν συνεχῆ ἔκτασιν τοῦ χρόνου, τοῦ χώρου, τῆς αἰσθήσεως, τῆς ἐπιθυμίας. Τὸ ἄσπρο ξεχωρίζεται ἀπὸ τὸ μαῦρο. Τὸ ἓνα ἀντικείμενον διακρίνεται ἀπὸ τὸ ἄλλο· εἶνε ἑαυτὸ καὶ ὄχι ἄλλο τίποτε. Τὸ Πέρας εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς διαιρέσεως, τουτέστι τοῦ μὴ—όντος, καὶ δημιουργεῖ τὸν κόσμον τῶν διακεκριμένων ποιότητων καὶ ἀντικειμένων ἕκαστον τῶν ὁποίων εἶνε χωριστόν, ἀνεξάρτητον καὶ αὐτάρκες. Ἡ αὐτάρκειά των εἶνε τὸ μέτρον τῆς διακρίσεως αὐτῶν ἀπὸ ἄλλων ἀντικειμένων, καὶ ἄρα ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ ἀφορισμοῦ των. Ὁ ἀσθενὴς ἄνθρωπος εἶνε ἐκτεθειμένος εἰς τὴν διάκρισιν τῆς τύχης, τουτέστι δὲν ἔχει ἰδίαν διακεκριμένην ὕπαρξιν, κεχωρισμένην ἀπὸ τὰς περιστάσεις· ἐνῶ δὲ ἰσχυρὸς ἄνθρωπος ἴσταται μακρὰν καὶ ἀνεξάρτητος· ἔχει εἰς χεῖρας του τὴν ζωὴν του· θέτει ὄρια τὰ ὅποια δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ ὑπερπηδήσῃ ἢ ὑποὶ τῶν περιστάσεων. Τὸ Πέρας εἶνε οὖτω ἡ ἀρχὴ τῆς ἀτομικοποιήσεως. Πρὸς τούτοις εἶνε τὸ στοιχεῖον τῆς συσχετίσεως, τῆς συγκρίσεως, τῆς συμμετρικότητος, τῆς ἀναλογίας. Ὡς παραδείγματα τοῦ Πέρας ἀναφέρει ὁ Πλάτων τὴν ἰσότητα καὶ τὸ ἴσον, τὸ διπλάσιον, καὶ ἄλλα τοῦ ἀνάλογον (25 Α). Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος κέκτηται τὴν ὁρθὴν ἀναλογίαν τοῦ θάρρους καὶ τῆς σωφροσύνης· ἡ τελεία πολιτεία διακρίνεται ὡς ἐκ τῆς δικαίας κατανομῆς τῶν λειτουργιῶν· ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι τὸ Πέρας εἶνε ἡ ἀρχὴ ὄχι μόνον τῆς ἀτομικοποιήσεως ἀλλὰ καὶ τῆς συσχετίσεως, τόσον τοῦ ἐνὸς ὅσον καὶ τῶν πολλῶν, τόσον τῆς συνενώσεως ὅσον καὶ τῆς διαιρέσεως, δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ κόσμος ἔχει ὁργανωθῆ εἰς ὠρισμένας ὀντότητας ἐχούσας ὠρισμένας μεταξὺ των σχέσεις. Εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς τακτοποιήσεως ἢ ὁποία ἀφ' ἐνὸς μὲν διαιρεῖ ὅλα τὰ πράγματα εἰς ομάδας καὶ ἀφ' ἑτέρου συνενώνει αὐτὰς εἰς περιληπτικότερας ομάδας. Γενικώτερον λέγομεν ὅτι εἶνε ὁ παράγων τῆς διορθώσεως καὶ τῆς ἁρμονίας· εἶνε ὁ «δεσμὸς» ὁ ὁποῖος συνενώνει τὰς διαρκῶς μεταβαλλομένας ἐμφανίσεις εἰς ἓν ἀντικείμενον καὶ ὁ ὁποῖος κατασκευάζει σύνολα ἐκ τῶν στοιχείων. Ὑπὸ τὴν σημασίαν ταύτην τὸ Πέρας παρουσιάζεται ὡς ἔννοια μεγαλειτέρας γενικότητος ἀπὸ τὸ Παράδειγμα. Αἱ μορφαὶ εἶνε αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ Πέρας: ἀποτελοῦν τὰ πρῶτα αὐτῆς δημιουργήματα, ἀκριβῶς ὅπως οἱ θεοὶ

ὁποῖοι ἐπλήσθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν· εἶνε οἱ κατ' ἑκάστον ὁρισμένοι τρόποι διὰ τῶν ὁποίων τὸ Πέρας ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ Ἀπειρου, οἱ διάφοροι τύποι, αἱ ἀνιαιολογίαι συμφορώντως πρὸς τοὺς ὁποίους εἶνε διατεταγμένα τὰ πολλὰ καὶ ποιήματα.

III. Ἡ κλάσις τοῦ Μικτοῦ ἀποτελεῖ τὸν τρίτον παρὰγοντα. Αὐτὸς εἶνε ὁ πραγματικὸς, ὁ ὑπάρχων κόσμος. Εἶνε ἡ ἀνιαιολογία τοῦ Πέρας μετὰ τοῦ Ἀπειρου· εἶνε ἡ διαμόρφωσις τῆς ὕλης, ἡ εἰσαγωγή τοῦ σχήματος εἰς τὸν χρόνον, τοῦ ὁμοιωτοῦ εἰς τὴν ὄψιν. Εἰς τὸν Τιμαίου (500 D) ἔχομεν τὸν Πατέρα (Εἶναι), τὴν Μητέρα (τὸ Λεχόμενον) καὶ τὸ Τέκνον (τὸν κόσμον τοῦ Γίγνεσθαι). Εἰς τὸν Φιλήβου (27 A) ἔχομεν, ἀπὸ τὸ ἓν μέρος τὰ ποιήματα τὰ ὅποια γίνονται — τὸ μικτὸν — καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὰ ποιήματα ἀπὸ τὰ ὅποια γίνονται, ταυτέστι τὸ Πέρας καὶ τὸ Ἀπειρον.*)

Ἡ κλάσις τοῦ μικτοῦ εἶναι τὸ δημιουργήμα· ἡ γεγεννημένη οὐσία (Φιλ. 27 B). Ἡ ἔννοια ὅμως τοῦ μικτοῦ εἶναι πληροστέρα ἀπὸ τὴν τοῦ δημιουργήματος. Ὁ κόσμος δὲν εἶνε μόνον ἀποτελέσμα τῶν δημιουργικῶν παρὰγοντων, ἀλλ' εἶνε αὐτὴ ἡ ἀνιαιολογία των καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶνε ὁμοίως πρὸς αὐτούς. Κατὰ ταῦτα τὸ δημιουργήμα εἶνε εἰκὼν τῶν δημιουργικῶν παρὰγοντων. (Τιμ. 30 C). Πλὴν ταῦτου εἶνε μᾶλλον ἡ πρῶξις τοῦ ἀναμειγνύειν παρὰ ἓνα μίγμα: εἶνε ἡ γένεσις τοῦ μίγματος, εἶνε ἡ γένεσις εἰς οὐσίαν (Φιλ. 26 D). Ὁ πραγματικὸς κόσμος εἶνε μία διωδικαία πραγματοποιήσεως, ἡ πραγματοποίησις τῶν μορφῶν ἐντὸς τοῦ Ἀπειρου. Κατὰ ταῦτα, ἡ κλάσις τοῦ μικτοῦ εἶνε ὁ κόσμος τοῦ ἓν τῷ χρόνῳ ὑπάρχοντος — τῶν ποιημάτων ποῦ γίνονται, ποῦ ἐγένοντο καὶ ποῦ θὰ γίνων (Φιλ. 59 A). Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ παρὰδικόν, πρὸς τὸ ὁρατὸν ἀντίτυπον τοῦ Τιμαίου (49 A). Τὰ παρὰδείγματα ποῦ ἀναφέρει ὁ Πλάτων εἶνε ὕψις, δύναμις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, μουσική, ἐπιστήμη (δηλαδὴ γνῶσις) καὶ αἱ ὄραι (τοῦ ἔτους) (Φιλ. 25 E, 26 B). Διὰ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Μέτρου προσαρμάζονται πρὸς ἀλληλα τὰ

*) Ὁ ἀναγνώστης δύναται ἂν θέλῃ νὰ συγκρίνῃ τὴν ἐπιχειρηματολογία τοῦ Φιλήβου πρὸς τὴν τοῦ Πυθαγορείου (283 — 285) ὅπου καθορίζονται τρεῖς τύποι τοῦ εἶναι: α') τὸ Μέτρον, β') ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις, γ') ἡ Γένεσις τοῦ Μέτρου.

ὡς ἄμορφος μᾶζα ἀλληλοσυγκρουόμενα στοιχεῖα καὶ προκύπτει ἐκ τούτου ἡ ὕψια· ἡ ῥοὴ ἀποκτᾷ ῥυθμόν, εἴτε πρόκειται περὶ τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, εἴτε περὶ ἐναλλαγῆς τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους, ζωῆς καὶ θανάτου, εἴτε πρόκειται περὶ τοῦ χοροῦ καὶ τῶν λοιπῶν τεχνῶν. Ὁ κλυδωνισμὸς τῶν ὀρέξεων ὀργανοῦται καὶ ἀποκτᾷ ἁρμονικὸν χαρακτῆρα· ἡ κατὰ λόγον γνῶσις εἶνε «μικτόν» τι· εἶνε τουτέστιν ἡ ἐπιβολὴ τῶν ἀνωτάτων μορφῶν (ἢ κατηγοριῶν) ἐπὶ τοῦ πολλαπλοῦ τῆς πείρας. Τὸ ἄμορφον χάος τῶν συγκρουομένων συμφερόντων ὀργανοῦται εἰς ἐνότητα διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ κοινοῦ καλοῦ.

Ὁ πραγματικὸς κόσμος εἶνε μίγμα ὄλων τῶν δημιουργικῶν καιρογάντων. Περιλαμβάνει συνεπῶς ὄχι μόνον ὀργάνωσιν ἀλλὰ καὶ ζωὴν· εἶνε δημιούργημα ὄχι μόνον μὲ τάξιν ἀλλὰ καὶ ἔμψυχον (Φιλ. Β2 Β). Ὡς δημιούργημα μᾶς δεικνύει τρία τινά: ὅτι τουτέστιν εἶνε τὸ χάος περιοριζόμενον ὑπὸ τοῦ Πέρας καὶ κινούμενον ὑπὸ τῆς Ψυχῆς. Κατὰ συνέπειαν τὰ συγκεχυμένα πράγματα δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐρμηνευθοῦν κατὰ τρόπον ἀπλοῦν, ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς καὶ μόνης ἐκ τῶν κατηγοριῶν: τουτέστιν ὕλικῶς, ψυχικῶς καὶ τυπικῶς. Ὅλα εἶνε πολυσύνθετα. Ἡ φύσις εἶνε μία τελεολογικὴ διαδικασίᾳ γενέσεως περιοριζομένη ὑπὸ μηχανικῆς ἀναγκαιότητος (τῆς ἀνάγκης). Διὰ τὸν Πλάτωνα δὲν ὑπάρχει πρόβλημα περὶ τοῦ πῶς εἶνε δυνατόν ἡ ψυχὴ νὰ παίξῃ ἓνα οἶονδήποτε ῥόλον μεταξὺ τῶν σωμάτων εἰς τὴν φύσιν· οὕτω κατ' αὐτὸν ἡ φύσις εἶνε πρωτίστως ἔμψυχος, εἶνε ἴλη μὲ ψυχὴν, κινουμένη πρὸς ἓνα σκοπόν.

Ὁ συγκεκριμένος κόσμος συντελεῖται ἅμα τὸ Πέρας εἰσχωρήσῃ ἐντὸς τοῦ Ἀπεῖρου. Συνεπῶς τὸ νὰ εἶνε τι πραγματικὸν σημαίνει ὅτι εἶνε καθωρισμένον, συντεταγμένον, ὁμοιόμορφον. Διὰ τὸν Πλάτωνα δὲν ὑπάρχει τὸ πρόβλημα τοῦ Hume, ἐὰν τουτέστιν ἡ φύσις ἐνεργεῖ συμφῶνως πρὸς νόμους, διότι τὸ νὰ εἶνε τι πραγματικὸν ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ ἔχη τάξιν. Τὸ μίγμα ὁμως ἔχει διττὴν φύσιν: εἶνε ἡ ἔκλισις τάξεως καὶ τύχης. Εἰς τὸν πραγματικὸν κόσμον ὑπάρχει καὶ τοῦ διαφεύγει τὸν νοῦν, ἓνα τελευταῖον πραγματικὸν γεγονὸς. Ὁ κόσμος εἶνε ὀργανωμένος μόνον ἐφ' ὅσον εἶνε τοῦτο δυνατόν, οὐχὶ ὀλικῶς. Ὑπάρχει καὶ τὸ ἄ-λογον· ὁ κόσμος μᾶς δεικνύει

καὶ τὰ δύο: λογικότητα καὶ ἄ-λογον γεγονός. Ὁ Πλάτων δὲν φρονεῖ ὅτι ὁ κόσμος τοῦ γίνεσθαι εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῆ ἔντελῶς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. Εἰς τὸν Τίμαιον (29 C) ἀναφέρει ὅτι μόνον ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς πιθανότητος (εἰκότα μὴ θοῦν) εἶνε δυνατὸν νὰ συλλάβωμεν τὸν κόσμον ἢ πιθανότης αὐτὴ βραδύται ἐπὶ τῆς ἀντικειμενικῆς φύσεως τῶν πραγμάτων καὶ δὲν ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν τῆς ἀγνοίας μας. Εἰς μὲν ἄλλην σειρὰν ἰδεῶν (Φιλ. 59 A) ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἐν τῷ χρόνῳ ὑπάρχων κόσμος στερεῖται σταθερότητος (βεβαιότητος) συνεπῶς καὶ ἡ γνώσις αὐτοῦ θὰ στερεῖται ἐπίσης σταθερότητος. Αἰτιολογεῖται μὲν περὶ αὐτοῦ εἶνε μόνον κατὰ προπέγξιαν ἀληθεῖς καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀντικαθίστανται διαρκῶς ὑπὸ ἄλλων. Κατὰ ταῦτα ὁ κόσμος εἶνε θέατρον συγκρούσεων: ἔχομεν τὴν διαδικασίαν τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ἀκαθόριστου, τὸν ἀνταγωνισμὸν μετὰ τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων, τὴν σχετικὴν ἐπιτυχίαν ἐν τῇ προσημογῇ, τὴν διαρκῆ ἀποτυχίαν. Ὁ διαδικαῖος χαρακτήρ τοῦ μὲτοῦ εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ ἠθικοῦ προβλήματος.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν κλίσιν τοῦ μὲτοῦ δυνάμεθα νὰ διατυπώσωμεν διαφόρους εἰδικὰς παρατηρήσεις. α') Καίτοι ἐκείστη ἀνάμιξις εἶνε ἡ συνάντησις ὄλων τῶν δημιουργικῶν παραγόντων, ὅμως εἰς ἐκείστην ἐξ αὐτῶν εἷας ἐκ τῶν δημιουργικῶν παραγόντων φαίνεται νὰ κυριαρχῇ ἀπὸ εἰδικῆς ἀπόψεως. Ἡ ψυχὴ εἶνε μία ὁλοκλήρωσις ὄλων τῶν παραγόντων, πρωτίτως ὅμως ἐκφορεῖ τὸν τύπον τοῦ εἶναι τοῦ Θεοῦ, καθότι ἡ ψυχὴ εἶνε κίνησις κινεῖσθαι ἑαυτήν. Αἱ μορφαί, καὶ εἰδικῶς αἱ ἀνώταται μορφαί καὶ κατηγορίαι ἐκδηλώνουσι ἰδιαιτέρως τὸν χαρακτήρα τοῦ Πέριτος, ἐνῶ τὰ φυσικὰ ἀντικείμενα εὐρίσκονται πλησιέστερον πρὸς τὸ Ἄπειρον.

β') Ὑπάρχουσι βεθμοὶ ἀναμίξεως—δηλαδὴ βεθμοὶ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Πέριτος ἐπὶ τοῦ Ἄπειρου. ἔχομεν μίγματα τὰ ὅποια εἶνε καλῶς ἀναμιγμένα καὶ ἄλλα τὰ ὅποια δὲν εἶνε (Φιλ. 61 B). Ἐκ τούτου ἐπιταῖ ὅτι τὰ μίγματα ἀποτελοῦν μίαν κλίμακα, μίαν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν ὑπάρχόντων πραγμάτων. Εἰς τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος συναντῶμεν μίαν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν πολιτευμάτων, ἀπὸ τῆς ἀριστοκρατίας μέχρι τῆς τυραννίας, μίαν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν εἰδῶν τοῦ ἔρωτος εἰς τὸ Συμπόσιον, τὴν κλίμακα τοῦ ὄντος καὶ τῆς

γνώσεως ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς διαλεκτικῆς μέχρι τῶν κυμαινομένων ἐνιυπώσεων τῶν αἰσθήσεων, τὴν κλίμακα τῶν ἀρετῶν, τῶν ψυχῶν καὶ καθ' ἑξῆς. Τὸ νὰ εὐρίσκεται τι ὑψηλότερον εἰς τὴν κλίμακα σημαίνει ὅτι εἶνε πλησιέστερον εἰς τὸ νοητὸν παρὰ εἰς τὸ αἰσθητόν, σημαίνει ὅτι εἶνε μίγμα εἰς τὸ ὁποῖον τὸ Πέρασ ἐκνυριάρχησεν ἐπιτυχῶς τοῦ Ἄπειρου. Συνεπῶς ὅσον ὑψηλότερον εἶναι τὸ μίγμα, κατὰ τοσοῦτον εἶναι πλέον συμπαγές καὶ ὁλοκληρωμένον, πλέον διαρκές. Παραδείγματος χάριν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἶνε μίγμα τοιοῦτον ὥστε νὰ παραμένῃ ἀδιάλυτος, ἐνῶ ἡ ἐμπαθῆς ψυχὴ εἶνε θνητή. Αἱ διαβιθμίσεις τῆς μίξεως ἀντιπροσωπεύουν βαθμοὺς ἀφαιρέσεως ἀντιπροσωπεύουν προσέγγισιν πρὸς τὸ ὄριον τοῦ καθαροῦ καὶ τοῦ ἐναργῶς. Ὁ νοῦς τὸ «θυμοειδές» («θυμός») καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν εἶνε μίγματι εἰς κατιούσαν κλίμακα ἀπὸ ἀπόψεως τῆς καθαρότητος. Ὁ νοῦς εἶνε καθαρὸς καθόσον ἔχει καθωρισμένην δργάνωσιν καὶ δεικνύει ἐναργῶς μίαν μορφήν· ἐνῶ αἱ ὁρέξεις εἶνε συγκεχυμένα καὶ ἀμυδρῶς μόνον καθωρισμένα. Ἐφ' ὅσον ἀνερχόμεθα τὴν κλίμακα αἱ μορφαὶ ἀποχωρίζονται ἀλλήλων καὶ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ κατανείμωμεν τὰ ἀντικείμενα ὑπὸ ἀκριβῶς καθωρισμένας κλάσεις ἀποχωρίζοντες αὐτὰ τελείως ἀπὸ ἄλλας κλάσεις. Ἐφ' ὅσον ὅμως κατερχόμεθα τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω: τὰ φυσικὰ ἀντικείμενα, παραδείγματος χάριν, εἶνε ἀσαφῆ· εἶνε συγχρόνως ἄσπρα καὶ μαῦρα, καλὰ καὶ κακά, ἀληθῆ καὶ μὴ ἀληθῆ.

Ἡ θεωρία περὶ τῶν βαθμῶν τῆς ἀναμίξεως εἶνε ἡ βᾶσις τῆς Πλατωνικῆς ἐννοίας περὶ ἱεραρχικῆς τάξεως, καὶ κατὰ τελευταῖον λόγον, τοῦ ὀρθολογισμοῦ του. Ἡ κατάταξις εἰς ἀνώτερα καὶ κατώτερα εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς διαιρέσεως κατὰ τὴν ὁποῖαν προχωροῦμεν ἀπὸ μίαν περιεκτικωτέραν πρὸς μίαν ὀλιγώτερον περιεκτικὴν κλάσιν· ἡ δὲ κατάταξις εἰς κλάσεις εἶνε ἡ ὀργανωτικὴ ἀρχὴ τῆς ἐπιστήμης.

γ) Ἐκτὸς ὅμως τῆς ὄντολογικῆς ἔχομεν ἐπίσης καὶ μίαν αἰτιολογικὴν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν ἀναμίξεων. Τὸ ἀνώτερον εἶνε αἰτία τοῦ κατωτέρου, κατευθύνει αὐτὸ καὶ μεριμνᾷ περὶ αὐτοῦ. Οὕτω ὁ νοῦς διευθύνει τὸ πνεῦμα (τὸ θυμοειδές), καὶ τὸ πνεῦμα διευθύνει τὰς ὀρμάς, ὁλόκληρος δὲ ἡ ψυχὴ διευθύνει τὸ σῶμα. Ὁ Θεὸς (ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε μίγμα) δημιουργεῖ τοὺς θεοὺς (οἱ ὁποῖοι εἶνε μίγματα) καὶ οὗτοι πλά-

λιν δημιουργοῦν τὰς ἴννητὰς ψυχάς. Ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου δημιουργεῖ καὶ διευθύνει τὰς ἐπὶ μέρους ψυχάς. Κατὰ ταῦτα, αἱ γενικώτεραι ἔννοιαι καὶ κατὰ τελευταῖον λόγον ἡ ἰδέα τοῦ Ἁγαθοῦ, γεννοῦν τὰς εἰδικὰς ἔννοιαι· τὰ γενικὰ πάλιν, ἔξηγαῦν καὶ ὀργανώνουν τὴν πείραν τῶν αἰσθήσεων. Ὁ φιλόσοφος μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὸ σπήλαιον παρατηρεῖ τὰς σκιὰς ἔχων ὑπ' ὄψιν του τὰ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα εἶχεν εἰδῆ ὅταν ἦτο ἔξω εἰς τὸ φῶς.

Ἱεραρχικὴ τάξις ὑφίσταται καὶ μεταξὺ τῶν δημιουργῶν. Ὁ δημιουργὸς δημιουργεῖ ἕνα ὃν τὸ ὁποῖον πάλιν δημιουργεῖ ἕν κατώτερον ὄν. Τὸ δημιουργημὰ μεταλαμβάνει τῆς φύσεως τοῦ δημιουργοῦ καὶ εἶνε ὡς ἐκ τούτου καὶ αὐτὸ δημιουργικὸς παράγον. Ὁ Ἁγιάταος δημιουργὸς δημιουργεῖ δι' ἐνδυναμῶν, ἀκριβῶς ὅπως ὁ πολιτικὸς χρησιμοποιεῖ ὑπουργοὺς καὶ κήρυκας διὰ νὰ ἐκτελέσουν τὰς προθέσεις του καὶ διὰ νὰ διαβιβάσουν τὰς διαταγὰς του, ἐνώ αὐτὸς μένει ἀργός (II σ λ. 305 D). Οὕτω ὁ θεὸς χρησιμοποιεῖ τοὺς δαίμονας, ἕνας τῶν ὁποίων εἶνε ὁ Ἴερος. Ὁ θεὸς δημιουργεῖ ἕνα πρῶτον μῖγμα τὸ ὁποῖον κατόπιν γίνεται ὁ δημιουργὸς τοῦ Σύμπαντος. Τὸ σημεῖον ταῦτα θὰ κατωπτη σαφέστερον μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὅλης μελέτης· εἰς τὸ στίδιον ποὺ εὐρίσκειται αὕτη εἶνε μεβαίως δυνατόν νὰ παραθεώσωμεν παραδείγματα ἀλλὰ δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ τὰ ὑποστηρίξωμεν. Ἄς ὑποθέσωμεν, ἐπὶ παραδείγματι, ὅτι ἔξετάζομεν τὴν ἀκόλουθον ὡς ὄντολογικὴν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν μιγμάτων: α) τὸ Ἴερος (δὲν εἶνε μῖγμα), β) τὰς ἀνωτάτας ἔννοιαι ἢ κατηγορίας (ἔτερον, τὸ αὐτό, εἶναι κτλ.), γ) τὰς μορφὰς οἷον ἄνθρωπος, δικαιοσύνη, λευκόν, δ) τὰ κατ' ἕκαστον. Λέγομεν ὅτι ἡ τάξις αὕτη εἶνε καὶ αἰτιολογικὴ ἱεραρχικὴ τάξις ὑπὸ τὴν εἰρησ ἔννοιαν: ἡ πρώτη ἀνάμιξις τοῦ Ἴερατος πρὸς τὸ Ἄπειρον ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὰς κατηγορίας. Ἡ ἀνάμιξις, μετὰ ταῦτα, τῶν κατηγοριῶν μὲ τὸ Ἄπειρον, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὰς μορφὰς. Ἡ ἀνάμιξις πάλιν τῶν μορφῶν καὶ τοῦ Ἄπειρου μᾶς δίδει τὰ κατ' ἕκαστον. Μὲ μίαν λέξιν ἡ ἀνωτέρα ἀνάμιξις εἶνε αἰτία τῆς κατωτέρας, διότι ἀποτελεῖ συστατικὸν στοιχεῖον αὐτῆς.

Ὁ θεωρία τῆς κλίσεως τοῦ μίκτου, ὡς ἐκτίθεται αὕτη εἰς τὸν Φίληβον, δὲν ἔτυχε τῆς δεούσης προσοχῆς ἀπὸ μέρους τῶν μαθητητῶν τοῦ Πλάτωνος. Ὁ ρόλος τῆς ἰδέας τοῦ μίκτου εἶνε νὰ δώσῃ

μίαν μεταφυσικὴν ὑπόστασιν εἰς τὰ συγκεκριμένα πράγματα. Καίτοι τὸ μικτὸν φέρεται ὡς ἀποτέλεσμα τῶν λοιπῶν τριῶν παραγόντων, περιγράφεται μολεταῦτα πάλιν καὶ ὡς ἓνας ἐξ αὐτῶν: τὸ εἶναι περιλαμβάνει τὸ μικτὸν ὡς ἰσότιμον μὲ τοὺς ἄλλους παράγοντας. Ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως, τὸ μικτὸν εἶνε τόσο ἀνώτατον καὶ τελευταῖον ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι παράγοντες, ἴσως ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι ὅπως τὸ μικτὸν εἶνε ἀποτέλεσμα τῶν δημιουργικῶν παραγόντων οὕτω καὶ ἐκεῖνοι πάλιν ἔχουν τὸ εἶναι αὐτῶν ἐν τῷ μικτῷ.

IV. Ἡ τετάρτη κλάσις τοῦ ὄντος ἀποκαλεῖται ἡ Αἰτία καὶ χαρακτηρίζεται ἐπίσης ὡς δημιουργικὴ ἐνέργεια—τὸ ποιοῦν (Φιλ. 26 E): ποιεῖ τὸ μικτὸν (Φιλ. 27 B)· μὲ ἄλλας λέξεις, εἶνε ὁ παράγων ὁ ὁποῖος συνδέει τὸ νοητὸν μὲ τὸ αἰσθητὸν, τὸ πεπερασμένον μὲ τὸ ἄπειρον, καὶ οὕτω προκαλεῖ τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου. Ὁ δημιουργὸς ὄχι μόνον ἀπεργάζεται τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου ἀλλὰ καὶ διατηρεῖ καὶ διευθύνει αὐτὸν (30 Δ). Χαρακτηρίζεται ὡς ψυχὴ καὶ ὡς νοῦς. Οὕτω βλέπομεν ὅτι εἰς τὸν Φίληβον ἡ Αἰτία περιγράφει τὸν αὐτὸν παράγοντα ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸν Δημιουργὸν τοῦ Τιμαίου.

Ὁ Πλάτων μᾶς προειδοποιεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τὴν Αἰτίαν πρὸς ἐκεῖνα ποὺ ἐξυπηρετεῖ τὴν αἰτίαν (27 A). Τὸ πρῶτον ὀδηγεῖ, τὸ δεύτερον ἀκολουθεῖ (27 A). Τὸ ὑπηρετοῦν εἶνε τὸ ὑλικὸν ὄργανον τῆς αἰτίας, εἶνε δηλονότι ἡ φυσικὴ αἰτιότης ἡ ὁποία μεταβιβάζει ἀπλῶς χωρὶς νὰ ἔχη πρωτοβουλίαν. Ὁ ὑπουργὸς ἐκτελεῖ μίαν διαταγὴν τὴν ὁποῖαν δὲν ἐξέδωκεν αὐτός· ἐνῶ ὁ βασιλεὺς ἐκδίδει τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ διαταγὰς καὶ δὲν λαμβάνει ποτὲ τοιαύτας (Πολ. 260 E). Ὁμοίως ὁ στρατηγὸς εἶνε ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γινώσκει πῶς νὰ διευθύνῃ τὸν πόλεμον ἀλλὰ δὲν εἶνε ὁ ἀρμόδιος νὰ ἀποφασίσῃ ἐὰν κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ γίνῃ πόλεμος. Ἡ ἐκλογή τῶν σκοπῶν ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα (Πολ. 305). Ὁ στρατηγὸς καὶ ὁ ὑπουργὸς εἶνε βοηθοὶ τοῦ πολιτικοῦ· κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ μηχανικὴ αἰτιότης εἶνε βοηθητικὴ αἰτία τοῦ Θεοῦ (Φιλ. 646), Τιμ. 33 A). Εἰς τὸν Θεὸν κατὰ ταῦτα ἀνήκουν καὶ τὰ δύο ἔργα νὰ δίδῃ τὴν πρώτην ὥθησιν εἰς τὴν κίνησιν καὶ νὰ ἐκλέγῃ τὴν κατεύθυνσίν της.

Οὕτω βλέπομεν ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιπροστίθεται εἰς τοὺς λοιποὺς μεταφυσικοὺς παράγοντας· καίτοι εἶνε παρῶν ἐντὸς αὐτῶν (Φιλ. 30 B),

είνε όμως διακεκριμένος αὐτῶν (Φιλ. 27 Β). Είναι ἄξιον ἀπορίας πῶς ὁ Ἀριστοτέλης κατηγορήσε τὸν Πλάτωνα ὅτι παρβίθε τὴν ἐνεργὸν αἰτίαν, ὅταν εἰς τὸν Φιληβόν ὁ Πλάτων τονίζει μὲ τόσην ἐπιμονὴν τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς. Ἐπὶ πλέον τὰ τέσσαρα εἶδη τοῦ εἶναι τοῦ Πλάτωνος ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰς τέσσαρας αἰτίας τοῦ Ἀριστοτέλους.

V. Εἰς τοὺς τέσσαρας μέχρι τοῦδε ἐκτελέντας δημιουργικοὺς παράγοντας εἶνε δυνατὸν νὰ προσθέσωμεν ὡς τοιοῦτον καὶ τὸν Ἔρωτα. Ὁ κόσμος ὑφίσταται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον μίσην τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὰ ὑπερβατικὰ πράγματα. Ὁ κόσμος τῆς πείρας δὲν εἶνε ἀτάκτου, δὲν δεῖδει ἐξήγησιν τοῦ ἑαυτοῦ του· ἡ πείρα ἔχει ἀνάγκη νὰ συμπληρωθῇ διὰ τῆς μεταφυσικῆς θεωρίας. Ὁ κόσμος εἶνε μέλος μιᾶς κοινωνίας· ἐνὸς ὁ φιλόσοφος δὲν ἀναχετῆται αὐτὸν πρὸς τοὺς δημιουργικοὺς παράγοντας, ὁ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὑπάρχων κόσμος παρουσιάζει κενά, εἶνε ἓνα ἀίνιγμα. Ὁ Ἔρωτας εἶνε ὁ συνεκτικὸς κολικός ὁ ὁποῖος συνδέει τοὺς δημιουργικοὺς παράγοντας πρὸς τὸ δημιούργημα—εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ διαμέσου, ὁ δεσμὸς μεταξύ τοῦ ἀπολύτου καὶ τοῦ σχετικοῦ. Ἔρωτας δὲν εἶνε πρὸς μίαν διάφορον ἔκφρασις διὰ τὴν αἰτιολογικὴν ἐνέργειαν ἢ ὁποῖα ἐκδηλοῦται εἰς τὸ σύνολον τοῦ ἔργου. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς ὑπάρχει καὶ εἰς τὰ δύο μέρη. Εἰς τὸ Συμπόσιον ὁ ἔρωτας περιγράφεται ὡς ἡ ἐπιθυμία καὶ τῆσις τοῦ θνητοῦ πρὸς τὸ αἰθέριον, τοῦ πραγματικοῦ πρὸς τὸ ἰδανικόν. Καί, ἀντιστρόφως, εἰς τὸν Τίμαιον καὶ εἰς τοὺς Νόμους βλέπομεν περιγραφομένην τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ διὰ τὸν κόσμον. Ὁ φιλόσοφος εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ σπήλαιον καὶ νὰ ἀναζητήσῃ τὸν Ἴλιον τοῦ ἀγαθοῦ· ὁ φιλόσοφος πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ σπήλαιον καὶ νὰ διαλύσῃ τὸ σκότος του μὲ τὸ φῶς τοῦ Ἴλιου.

Ἔχομεν ὅμως καὶ ἓνα ἀ-λογικὸν ἔρωτα (Φαῖδρος 238 Α). Εἶνε δὲ οὗτος ἡ γοητεία καὶ ἔξασκεῖ τὸ Ἄπειρον ἐπὶ τῶν θνητῶν ὄντων. Ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ἔχομεν τὴν ἔλξιν τοῦ Ἀγαθοῦ, τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἀνθρωπότητας εἰς κατῆστασιν δικαιοσύνης ὁπὸ τὴν διακυβέρνησιν τοῦ φιλοσόφου-βασιλέως· τὴν ἀνοδὸν τῆς ψυχῆς μέχρι τῆς ἐκστατικῆς θέας τοῦ Κάλλους. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἔχομεν ἐκφυλισμὸν καὶ θάνατον τὰ ὁποῖα προκαλεῖ ἡ εἰσβολὴ τῆς ἀτάκτου βίας εἰς τὴν ζωὴν

τῶν ὄντων καὶ ἡ ἀκαταγώνιστος διείσδυσις καὶ ἐπικράτησις τοῦ πάθους. Ἐξ ὅλων τούτων σχηματίζεται ὁ κύκλος τῆς ἀνυψώσεως καὶ τῆς καταπτώσεως.

Ἡ ἰδέα τοῦ Ἔρωτος ἐν μέρει μόνον ἐκφράζει τὸ ἐνδιαμέσον. Ἐκ παραλλήλου μὲ τὸν Ἔρωτα ἔχομεν τὸ φῶς τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Ἡλίου τοῦ Ἀγαθοῦ, καὶ ἄλλα πνεύματα τὰ ὁποῖα ὅλα ὁμοῦ ἀποτελοῦν τὴν κλάσιν τῶν δαιμόνων τῆς ὁποίας ἡ λειτουργία εἶνε νὰ συνδέῃ τὸν κόσμον τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον τῶν θνητῶν. Ὁ Ἔρωτος εἶνε ἰσπλῶς μιᾶ εἰδικῆς περιπτώσεως ἐκδηλώσεως τοῦ γενικοῦ παράγοντος τοῦ ἐνδιαμέσου, τοῦ δεσμοῦ μεταξὺ τῶν ἀντιθέτων.

* * *

Ἰῶμεθα τώρα εἰς θέσιν νὰ συνοψίσωμεν τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα. Ἡ ἀνάλυσις τῆς μεταφυσικῆς καταστάσεως μᾶς ἀπέδωκε τὸν Θεὸν ἢ τὴν Αἰτίαν, τὸ Παράδειγμα ἢ τὸ Πέρας· τὸ Ἀγαθὸν ἢ τὴν Ἀρχὴν τοῦ Ἀρίστου· τὸ Δεχόμενον ἢ τὸ Ἀπειρον· τὸ Δημιούργημα ἢ τὸ Μικτὸν καὶ τέλος τὸν Ἔρωτα ἢ τοὺς δαίμονας. Ὁ Θεὸς περιλαμβάνει τὸν κόσμον τῶν ψυχῶν· τὸ Πέρας περιέχει ἐν ἑαυτῷ τὴν κλάσιν τῶν μορφῶν καὶ τῶν μαθηματικῶν σχέσεων; Ὁ Ἔρωτος γενικεύεται εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐνδιαμέσου· τὸ Ἀγαθὸν εἶνε ἰσοδύναμον πρὸς τὸ αἰραῖον.

Εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον εὐρίσκομεν ὅλα τὰ στοιχεῖα διὰ νὰ συνθέσωμεν τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος, ὅλα τὰ γράμματα διὰ νὰ συναρμολογήσωμεν τὰς συλλαβὰς καὶ τὰς ἐκφάνσεις τῆς σκέψεώς του. Ἡ θεωρία τῶν ἰδεῶν εἶνε μία τοιαύτη συλλαβή. Ὁ κατάλογος ὅμως οὗτος ἔχει σπουδαιότητα πρὸς τὸ φθάνει πολὺ πέραν τῶν ὁρίων τῆς σκέψεως αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος· μᾶς παρέχει δηλαδὴ ἓνα σύνολον ἐννοιῶν ἐκτάκτως καταλλήλων διὰ νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὴν παγκόσμιον πείραν τῆς ἀνθρωπότητος, μίαν ποικιλίαν ἀπόψεων ὁμοία πρὸς τὴν ὁποίαν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν περιεκτικότητά της, νομίζομεν ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἄλλη ἔκτοτε.

᾽Ο Ἔρωτος εἶναι τὸ πρωτότυπον τῶν γνωστῶν εἰς ἡμᾶς θεωριῶν τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, τῆς θελήσεως — τοῦ — ζῆν, τοῦ élan vital. Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ τοῦ εἶναι (ἢ ὁποῖα ὅμως εἶνε ἔξ

Ίσου ταυτότης) εἶνε ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ γνώμονος καὶ τοῦ πραγματικοῦ, μεταξὺ ἀξίας καὶ ὑπάρξεως. Ἡ ἰδέα τοῦ Ἀπειροῦ παρέχει τὴν ἐννοίαν τοῦ πραγματικοῦ γεγονότος, τοῦ καταλείπου ἐκείνου τῆς πείρας τὸ ὅποιον παρουσιάζει εἰς αἰεὶ ἀδιαπέραστον εἰς τὸν νοῦν. Ἡ ἰδέα τοῦ Πέρατος, ὡς προαπαιτούμενου διὰ πᾶσαν ὑπάρξιν, εἶνε ἡ ἰδέα τῶν μαθηματικῶν σχέσεων ὡς εὐρισκομένων εἰς τὴν βίαν πάσης ἐξηγήσεως τῆς Φύσεως. Ἐκ τῆς ἐνοίας τῆς ψυχῆς γεννᾶται ἡ ἰδέα τῆς αὐτενεργείας καὶ αὐτομάτου ἐνεργείας — καὶ μάλιστα κατ' ἀρχὴν πάσης ἐνεργείας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀδράνειαν. Δυνατὸν αἱ ἐννοιαὶ αὗται νὰ ὑπερκυλύπτουν ἐν μέρει ἀλλήλας, δυνατὸν ἴλαϊ ὁμοῦ νὰ συναντῶνται εἰς μίαν σύνθετον ἐννοίαν, μία ἐκάστη ὅμως ἐξ αὐτῶν ἀντιπροσωπεύει μίαν διαίφορον ἔμφασιν, εἴαν ὄχι μίαν διαίφορον διάρθρωσιν. Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ εἶνε ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς λελογισμένης βουλήσεως καὶ τῶν μέτρων ἀξιῶν πρὸς τὰς ὁποίας εὐρίσκειται ἀντιμέτωπος. Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ Πέρατος καὶ τοῦ Ἀπειροῦ εἶνε ἡ ὄψις τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ κλασικισμοῦ καὶ ρωμαντισμοῦ εἰς τὴν τέχνην, μεταξὺ τοῦ Ἀπολλωνιακοῦ καὶ τοῦ Διονυσιακοῦ στοιχείου, μεταξὺ λογικοῦ καὶ πάθους, μεταξὺ ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν ἀξιῶν ἰσορροπίας καὶ ἀναλογίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς ὑπερβολῆς. Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ Θεοῦ καὶ Λεχομένου εἶνε ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τελειολογίας καὶ γυμναῖ συμβεβηκότος. Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ δημιουργήματος καὶ τῶν δημιουργικῶν παραγόντων εἶνε ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ φαινομένου καὶ τοῦ ὑπερβατικοῦ, μεταξὺ τοῦ σχετικοῦ (τοῦ ἐξαρτωμένου) καὶ τοῦ ἀπolutοῦ (τοῦ αὐτάρκους) ἡ σχέσις μεταξὺ τῶν δύο ἀποτελεῖ τὸν χῶρον ἐντὸς τοῦ ὁποίου λαμβάνουν χώραν αἱ κινήσεις τῆς ἀνόδου καὶ τῆς καθόδου, τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τῆς ἀπαγωγῆς, τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως.

Εἶνε ἀναντιρρήτως κάπως αὐθαίρετον τὸ νὰ θεωρήσωμεν αὐτοὺς καὶ μόνους τοὺς παράγοντας ὡς τὰς πρωταρχικὰς ἐννοίας εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος, καθὼς καὶ τὸ νὰ διακρίνωμεν ἐκάστην ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῶν λοιπῶν. Ὁ Φίληβος ἀναιρέσει ὀητῶς μόνον τέσσαρας ὁ Τίμαιος μόνον τρεῖς ἐξ αὐτῶν. Συνεπῶς δὲν προτινόμεν τὸν κατάλογον τοῦτον ὡς ἀπόλυτον ἀλλὰ μόνον ὡς εἷς σύνολον ἐννοιῶν ποὺ θὰ μᾶς διευκολύνῃ εἰς τὸ νὰ συνθέσωμεν τὴν σκέψιν τοῦ

Πλάτωνος. Δηλοῦμεν δὲ καὶ πάλιν ὅτι εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος οἱ παράγοντες α) ἀξία, β) τάξις, γ) κινήσεις εἶνε διακεκριμένοι παράγοντες (οἱ ὅποιοι ὁμῶς σχετίζονται ἀμοιβαίως). Ἦδη καὶ μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα θὰ υποβάλωμεν γενικὰς τινὰς σκέψεις ἐπὶ τοῦ χάρτου τούτου τῆς μεταφυσικῆς καταστάσεως.

Ἐἰς τὸν κατάλογον δὲν γίνεται μνεία ἀρχῆς τινος τοῦ κακοῦ. Τὸ ἄπειρον δὲν εὐρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ Ἄγαθόν· τὸ Δεχόμενον δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' εἶνε οὐδέτερον. Πρὸς τούτοις δὲν ὑπάρχει πρᾶγμα τι ἢ ὑλικόν. Τὸ μῖγμα εἶνε μία γένεσις, δὲν εἶνε στατικόν τι. Βεβαίως αἱ ἰδέαι εἶνε σταθεραὶ καὶ ἀμετάβλητοι ἀλλὰ δὲν εἶνε πρᾶγματα, αἱ δὲ ψυχαὶ εἶνε κινήσεις. Ἡ θέσις τῆς κινήσεως μεταξὺ τῶν τελευταίων συστατικῶν δὲν πρέπει νὰ παροραθῇ. Ἰδιὰ πολλὰ συχνὰ ἡ θεωρία τοῦ Πλάτωνος περὶ τοῦ εἶναι ἠρμηνεύθη ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῇ βίψει τοῦ κόσμου τῶν μορφῶν καὶ ἡ κινήσις ἀπωθιῖτο μικρὰν εἰς τὸ πεδῖον τοῦ μὴ ὄντος· καὶ ὁμῶς καὶ αἱ ψυχαὶ εἶνε πραγματικόν τι καὶ εἶνε κινήσεις ἂν καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν αὐτὰς ἀπὸ τὴν ῥοήν, ὅπως πρέπει νὰ διακρίνεται ἡ αὐτόματος ἀπὸ τὴν ἐξαρτωμένην ἢ παθητικὴν κίνησιν. Κατὰ ταῦτα ἡ κινήσις εἶνε πρᾶγματι πραγματικὴ, ὄντος ὄν.

Καίτοι ὁ Πλάτων εἶνε ὡς θὰ ἐλέγουμεν σήμερον ἀντιφαινομενολογικός, καίτοι ἡ ἔννοια τοῦ ὑπερβατικοῦ εἶνε ἔννοια βασικὴ τῆς θεωρίας αὐτοῦ, ἡ μέθοδος τοῦ ὁμῶς εἶνε ἐμπειρική.

Δὲν ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ ὀρισμοῦ ἀλλ' ἀπὸ τὸ δεδομένον, ἀπὸ τὸν πραγματικὸν κόσμον ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ ἀποκαλοῦμεν τὸ πᾶν (ὄλον) (Φιλ. 28). Ἐἰς τὸν Ἰίμαιον χρησιμοποιεῖ ὡς ἀφετηρίαν τὸν ἐν τῷ χρόνῳ κόσμον, φέρεται δὲ κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ Παραδείγματος ὑπὸ τῆς ἀποπείρας αὐτοῦ νὰ δώσῃ μίαν ἐξήγησιν τοῦ πραγματικοῦ κόσμου. Ἐἰς τὸν Φίληβον (29—30) φθάνει εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ Νοῦ ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ περὶ αὐτὸν κόσμου. Ἐὰν τὸ ἀποτέλεσμα ἔχει νοῦν καὶ ψυχὴν — αὐτὴ εἶνε ἡ οὐσία τῶν λεγομένων του — κατ' ἀνάγκην θὰ ὑπάρχει νοῦς καὶ ψυχὴ καὶ εἰς τὴν Αἰτίαν.

Αὐτὴ εἶνε ἡ μέθοδος τὴν ὁποῖαν ἀκολουθεῖ πιστῶς πάντοτε ὁ Πλάτων· προχωρεῖ δηλαδή ὅπως ὁ φιλόσοφος κατὰ μῆκος τῆς διηρημένης γραμμῆς, ἀπὸ τοῦ καθ' ἕκαστον εἰς τὸ γενικόν. Οὕτω εἰς τὸν

Φαίδωνα (100—105), όμοίως και εις τόν Παρμενίδην (129) ή θεωρία τών ιδεών εμφανίζεται άπλώς ώς μία υπόθεση δια να εξηγηθοῦν τὰ προβλήματα και αι αντιφάσεις τοῦ κόσμου τῆς δόξης.

Ἡ μεταφυσική κατάσταση εἶνε πολυσύνθετος· ὁ κόσμος δὲν εἶνε δυνατόν νὰ περιορισθῆ εἰς ἓνα και μόνον παρὰγοντα· αι αἰτίαι αὐτοῦ εἶνε περισσότεραι· Ὁ Θεός, τὸ Παράδειγμα, τὸ Δεχόμενον· Τὰ εἶδη τοῦ εἶναι εἶνε πλειότερα. Εἰς τὸν Φίληβον (27 Β), λέγεται περὶ τοῦ Θεοῦ ὅτι εἶνε διάφορος τών άλλων (ἱκανῶς ἕτερος ἐκεῖνων)· περιορίζεται ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τοῦ μέτρου τοῦ Ἀγαθοῦ και ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τοῦ Δεχομένου. Διὰ τὸν λόγον τούτων ἡ δημιουργία εἶνε ἡ κατὰ τὸ δυνατόν ἀρίστη.

Ὁ Θεός δὲν εἶνε ἀπόλυτος· τίποτε ὡς τοιοῦτον δὲν εἶνε ἀπόλυτον. Κανείς ἐκ τών ειδικῶν παρὰγοντων δὲν εἶνε δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς τὸ Ἴεν· πάντοτε ὑπάρχει και κάτι τι ἄλλο. Δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτὸν κανένα «Ἴεν» ὡς τὸ τοῦ Παρμενίδου, κωμία τὰ πάντα περικλείουσα «Οὐσία» ὡς ἡ τοῦ Σπινόζα. Ὁ Πλάτων δὲν εἶνε μυστικιστῆς διὰ τὸν ὅποιον ἔστι τὰ πράγματα νὰ συνονοῦνται εἰς μίαν ἀπλὴν ἐνότητα. Τὸ νὰ εἶνε τι ἄπειρον, ἄνευ τέλους, ἰσοδυναμεῖ διὰ τὸν Πλάτωνα μὲ τὸ νὰ εἶνε ἀκαθόριστον· κατὰ συνέπειαν «εἶναι» σημαίνει ὅτι εἶνε καθωρισμένον, ἢτι ἀποκλείει. Τελειότης δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ περιλαμβάνη τὰ πάντα. Ἐπιμένως τὸ κατὰ τελευταῖον λόγον πραγματικὸν εἶνε μία κοινωνία ὄντων εὐρισκομένων εἰς ἀντίθεσιν πρὸς ἄλληλα. Ἄμει δασθῆ τὸ ἓν, ἔχομεν ἐπίσης και τὰ πολλά· και πάλιν, ἀπὸ τών πολλῶν ἀνάγκη νὰ προχωρῶμεν πρὸς τὸ Ἴεν. Τὸ νὰ συλλαμβάνωμεν διὰ τῆς σκέψεως σημαίνει νὰ συγκρίνωμεν, νὰ διακρίνωμεν και νὰ σχετίζωμεν.

Ὁχι δὲ μόνον ἡ μεταφυσική κατάσταση εἶνε πολυσύνθετος, ἀλλὰ και ἓνας ἕκαστος ἐκ τών ἀπαρτιζόντων αὐτὴν παρὰγοντων εἶνε και αὐτὸς πολυσύνθετος. Τὸ Παράδειγμα εἶνε ἓνα ὄν τὸ ὅποιον ἔχει ζωὴν και ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων ὀργάνων· εἶνε μορφή ἀποτελουμένη ἐκ μορφῶν. Τὸ Πέρας ὑποδιαιρεῖται εἰς τὰς μορφάς και εἰς τὰς μαθηματικὰς σχέσεις. Ἡ εἰσβολὴ τοῦ Πέρατος ἐντὸς τοῦ Ἀπείρου δὲν λαμβάνει χώραν κατὰ τρόπον ἀπλοῦν ἀλλὰ σύμφωνα μὲ ὄρισμένας μορφάς και

αναλογίας αι όποϊαι εκφράζονται δια τών μαθηματικών σχέσεων. *Ο Πλάτων δμιλει περί του Πέρας, κατόπιν δέ και περί του Πιεπερασμένου (εκεϊνο τó όποϊον έχει τó Πέρας», «ó εκγονος του Πέρας». Φιλ. 24 Α). *Αλλά και τó "Απειρον επιδέχεται διακρίσεις έντός έαυτού, τουτέστιν ως άκαθόριστον κατά ποιόν, ως άκαθόριστον κατά ποσόν. *Ο Πλάτων αναφέρει ότι και τά δύο, τόσον τó Πέρας όσον και τó "Απειρον είναι έσχιμένα και διεσπαρμένα (Φιλ. 23 Ε). *Εν συνόψει, έαστος εκ τών δημιουργικών παραγόντων είναι εις και πολλά, και τούτο ανεξαρτήτως τής σχέσεως αυτού προς τόν έν τώ χρόνω υπάρχοντα κόσμον. *Υπάρχει κάτι τó πρωταρχικώς πολυσύνθετον εις τούς δημιουργικούς παράγοντας. Οίτω, επίσης, ó θεός γεννά υποδεεστέρους θεούς, οι όποϊοι πάλιν δημιουργούν άλλας ψυχάς και άλλους κόσμους. *Η ιδέα τών πολλών θεών είναι δυνατόν νά θεωρηθῆ ως επιβίωσις του παλαιού πολυθεϊσμού. Δια τόν Πλάτωνα όμως, τó πολυθεϊσμόν τών θεών πηγάζει εκ του λογικού χαρακτήρος του Θείου: είναι διαίρεσις, είναι τά πολλά έν τώ ένί "Οπου υπάρχει Είναι εκεί υπάρχει και ιεραρχική τάξις. Τα πολιτεύματα κατατάσσονται κατ' αντισταν σειράν, ακριβώς όπως και τά μέρη τής ανθρωπίνης ψυχής ή τά είδη, αι μορφαι τής γνώσεως. *Η ιεραρχία τών θεών απολήγουσα εις τόν Θεόν είναι ανάλογος προς τήν ιεραρχίαν τών μορφών απολήγουσαν εις τó *Αγαθόν.

*Ας επανέλθωμεν όμως εις τó πρωταρχικόν πολυσύνθετον ως εκ του όποιου εις τήν μεταφυσικην κατάστασιν είναι δυνατόν νά διακρίνωμεν τόν Θεόν, τó *Αγαθόν, τó Δεχόμενον και τήν κλάσιν του Μικτού. Τó πολυσύνθετον τούτο δέν πρέπει νά ερμηνευθῆ ως παραδοχή μιᾶς πολλότητος ανεξαρτήτων πρώτων αιτίων, διότι τά τελευταία ανώτατα στοιχεΐα εύρίσκονται εις άμοιβαίαν προς άλλα σχέσιν. Είναι σημαίνει δύναμις, τουτέστι συσχετίσις (Σοφιστής 247 Ε). τίποτε δέν υφίσταται απομονωμένον (Φιλ. 63 Β). Τó σύνολον τών όντων δέν είναι ή απόλυτος ένότης άλλ' ούτε και ή απλή και απόλυτος πολλότης. : α) ó Θεός είναι αγαθός· ή ψυχή είναι συγγενής προς τας ιδέας. β) Αι μορφαι έχουν όντότητα έν συσχετίσει προς τήν κίνησιν και προς τήν ψυχήν (Σοφιστής 248). γ) Τó *Αγαθόν είναι τó ωραϊον, τó άρμονικόν, τó τακτικόν· τουτέστι συντελείται δια του

Πέρατος. δ) Οὐχ ἦττον αἱ μορφαὶ ἔχουν ὑπαρξιν μόνον ἐφ' ὅσον μεταλαμβάνουν τοῦ Ἄγαθου. ε) Ὁ Θεὸς καὶ αἱ Μορφαὶ σχετίζονται ἐσωτερικῶς πρὸς τὸ Δεχόμενον κατὰ σκοτεινόν τινα τρόπον. Ὁ Θεός, λέγει ὁ Πλάτων, πείθει τὴν ἀναγκαιότητα· ὁ σκοπὸς συνεργάζεται μὲ τὴν ἀναγκαιότητα. Ἐὰν ὁμοίως ὁ Θεὸς εἶνε εἰς θέσιν νὰ πείθῃ τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ Δεχόμενον ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ ἀκούῃ καὶ νὰ ἐννοῇ. Ὁμοίως δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν εἰς τὸν Θεὸν νὰ διαμορφώσῃ ἐκ τοῦ μὴ ἔχοντος ὄντα ἓνα τακτοποιημένον κόσμον, εἰάν τὸ Πέρατος καὶ τὸ Ἄπειρον δὲν εἶχαν ἐντὸς ἑαυτῶν μίαν πρωταρχικὴν ἱκανότητα νὰ συνδυασθοῦν μεταξύ των. Ἄφου εἶνε δυνατὸν εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἐβίβῃ εἰς τὸ Δεχόμενον ἄρκυτον ὑλικὸν διὰ τὴν πραγματοποίησιν ὅλων τῶν μορφῶν, ἔπεται ὅτι τὸ Δεχόμενον εἶνε ἐσωτερικῶς κατάλληλον διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τοῦ νοητοῦ Παραδείγματος. Εἰς δὲ τὸν Φίλητον (25 Α) ὁ Πλάτων ὑποδεικνύει ὅτι τὸ Ἄπειρον ἔχει ἐνότητα, τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεώς του μεταλαμβάνει τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ Πέρατος.

Κατὰ ταῦτα βλέπομεν ὅτι οἱ μεταφυσικαὶ παράγοντες πρωταρχικῶς συγγενεύουν μεταξύ των ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διαφέρουν. Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν ἔχει τὸ εἶναι, του ὡς αὐτοτελῆς τοιοῦτος ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐν σχέσει πρὸς ὄλους τοὺς λοιπούς. Ἡ ἐσωτερικὴ συγγένεια τῶν μεταφυσικῶν παραγόντων ἐπιτρέπει νὰ θεωρήσωμεν αὐθαιρέτως ἓνα οἰονδήποτε ἐξ αὐτῶν ὡς ἀρχὴν ἐκ τῆς ὁποίας νὰ συναγάγωμεν ὄλους τοὺς λοιπούς. Ἐὰν λάβωμεν ὡς ἀρετηρίαν τὸν Θεόν, δυναίμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὸ Ἄγαθόν ὡς τὸν σκοπὸν του, τὰς Μορφὰς ὡς τὰς ιδέας του, τὸ Δεχόμενον ὡς τὴν ἀρνησιν τοῦ εἶναι του. Ἐξ ἴσου καλῶς ὁμοίως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ λάβωμεν ὡς ἀρετηρίαν τὸ Ἄγαθόν, ὅπως πράττει τοῦτο ὁ Πλάτων εἰς τὴν Πολιτείαν καὶ νὰ θεωρήσωμεν ὄλους τοὺς ἄλλους παράγοντας παραγομένους ἐξ αὐτοῦ. Εἰς τὰ διάφορα τοῦ συγγράμματος ὁ Πλάτων θεωρεῖ ἓνα ἕκαστον ἐκ τῶν τελευταίων παραγόντων (πλὴν τοῦ Δεχομένου) ὡς τὸν ἀνώτατον· τὸ τοιοῦτον ἄρα σημαίνει, προφανῶς, ὅτι κανεὶς ἐξ αὐτῶν, λαμβανόμενος ὡς τοιοῦτος, δὲν εἶνε προγενέστερος τῶν ἄλλων, ἀλλ' εἶνε ὅλοι ὁμοίτιμοι ἐν τῇ συνυπαρξίᾳ αὐτῶν.

Εἶνε ὁμοίως ἐξ ἄλλου ἀνάγκη νὰ τονισθῇ ὅτι ἡ συγγένεια δὲν ἐξου-

δετερώσει τὸν διακεκριμένον χαρακτήρα τῶν μεταφυσικῶν παραγόντων.

Κατ' οὐσίαν ἔχομεν τὸ αὐτὸ ζήτημα εἰς θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν σχέσιν τῶν δημιουργικῶν παραγόντων πρὸς τὸ δημιούργημα. Ἰσχυρίσθημεν ὅτι οὗτοι εἶνε συστατικά στοιχεῖα τοῦ τελευταίου τούτου· μῖς ἐπιτρέπεται ἄραγε νὰ προχωρήσωμεν ἀκόμη περισσότερο καὶ νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι τὸ εἶναι τῶν ἐξαντλεῖται εἰς τὴν ἰδιότητά των ταύτην ὡς συστατικῶν στοιχείων τοῦ πραγματικοῦ κόσμου—ὅτι δηλοῦντι οἱ δημιουργικοὶ παράγοντες εἶνε ἀπλῶς χαρακτηριστικαὶ ἀπόψεις τοῦ μικτοῦ καὶ ὡς τοιαῦται λαμβανόμεναι δὲν εἶνε παρὰ ἀφαιρέσεις; Βεβαίως τὸ τοιαῦτον ἀπομακρύνεται πολὺ ἀπὸ τὸν Φαίδωνα εἰς τὸν ὁποῖον ὑποστηρίζεται ὅτι ὁ κόσμος τῶν μορφῶν κέκτεται ἀπόλυτον ἄκαρτον, ἀνεξάρτητον τοῦ κόσμου τῆς δόξης. Καὶ ὅμως, εἰς θελήσωμεν νὰ ἀπαλλοιωθῶμεν ἀπὸ τὴν κατὰ παράδοσιν ἐρμηνείαν τοῦ τοῦ Πλάτωνος— ἡ ὁποία ἐστηρίχθη κυρίως ἐπὶ θεμελίων τὰ ὁποῖα μᾶς παρέχει ὁ Φαίδων— καὶ εἰς μελετήσωμεν τοὺς διαλόγους χωρὶς καμμίαν προκαταλήψιν, ἰδίως τοὺς μεταγενεστέρους ἐξ αὐτῶν, θὰ πικύσῃ πλέον νὰ φαίνεται ὡς ἀπίθανος ἢ ὑπόθεσις τὴν ὁποῖαν πρὸ ὀλίγου ἐξεφάρμακν. Οἱ μεταγενεστέροι διάλογοι ὁμιλοῦν πολὺ περὶ τοῦ δημιουργήματος· τὸ νοητὸν καὶ τὸ αἰσθητὸν ἐνοῦνται πρὸς ἄλληλα. Συνεπῶς τὰ γενικά εἶνε δυνατόν νὰ θεωρηθοῦν ὄχι ὡς ἀνεξάρτητοι ὄντοτήτες, ἀλλ' ὡς τύποι ἐκφράζοντες τὴν σύστασιν τῆς κλάσεως τοῦ μικτοῦ. Ἡ ψυχὴ (καὶ ὁ θεὸς μετ' αὐτῆς) θὰ εἶνε δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς ἡ ζωὴ ἢ ὁποῖα κινεῖ τὸν κόσμον. («Ἡ Αἰτία ὑπάρχει εἰς ὅλα τὰ πράγματα» Φιλ. 30 Β). Τὸ Ἄγαθόν τὸ ὁποῖον εἰς τὴν Πολιτείαν παρουσιάζεται εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πυραμίδος τοῦ εἶναι, θὰ εἶνε δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ἀρχὴ τῆς ὀλοκληρώσεως, ὡς ὁ αἰτιώδης σύνδεσμος τοῦ πραγματικοῦ κόσμου. Ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτω, τότε τὸ Ἄγαθόν δὲν θὰ εἶνε κατὰ εἰς τὸ ὁποῖον θὰ φθάσωμεν εἰς ἀφήσωμεν ὁπισθὲν μᾶς τὸν πραγματικὸν κόσμον, ἀλλὰ θὰ εἶνε αὐτὴ ἡ ἀρχὴ ἢ ὁποῖα διαμορφώνει αὐτὸν εἰς κόσμον. Κατὰ ταῦτα ὁ πραγματικὸς κόσμος θὰ ἦτο ὅλος ὁ κόσμος, τὸ δὲ Ἄγαθόν, τὸ Πέραν, ὁ θεός, τὸ Λεγόμενον, θὰ ἦσαν αἱ διάφοροι ἐν τῷ κόσμῳ κυριαρχοῦσαι τάσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἦσαν τότε πραγματικαὶ μόνον ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι χαρακτηρίζουν αὐτὸν ὄχι ὅμως καὶ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον.

Εἰς τὸ παρὸν στάδιον τῆς ἐρεῦνης δὲν εἶνε δυνατόν νὰ δοθῇ λύσις εἰς τὸ πρόβλημα. Καὶ πράγματι τὸ ζήτημα δὲν εἶνε δυνατόν νὰ λυθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων· εἶνε μᾶλλον ζήτημα τῆς κατευθύνσεως τοῦ πνεύματος τοῦ Πλάτωνος ὡς ἐμφανίζεται τοῦτο εἰς τὴν γενικὴν αὐτοῦ ἐπιχειρηματολογία. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ γνώμη περὶ τοῦ Πλάτωνος ὡς ὑποστηρίζοντος τὸν ὑπερπέραν κόσμον εἶνε μονόπλευρος, διότι ὁ Πλάτων ὑπερασπίζεται καὶ τὸν ἑδῶ κόσμον. Τὸ νὰ παραδεχθῶμεν ὅμως τοῦτο δὲν σημαίνει καθόλου ὅτι δεχόμεθα ὅτι ὁ πραγματικὸς κόσμος ἐξιστλεῖ τὴν κατάστασιν. Ἡ ἰδέα τοῦ ὑπερπέραν, τοῦ νὰ ὑπερβῶμεν τὸν δεδομένον κόσμον εἶνε ἕκ τῶν θεμελιωδῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος. Λιὰ τὴν γνώσιν ἢ πείρα εἶνε ὅπως ἀναγκαῖος ἀλλ' ἄχι καὶ ἐπαρκής· ἡ πείρα εἶνε χρήσιμος διότι ὠθεῖ τὸν νοῦν πέραν τῶν ὁρίων του. Ὁμοίως αἱ μορφαὶ ὑποδεικνύονται ὑπὸ τῶν καθ' ἕκαστον πραγμάτων χωρὶς ὅμως νὰ ἐνασματοῦνται πλήρως εἰς αὐτά. Τὸ πραγματικὸν δὲν περιλαμβάνει τὸ ἰδιαικὸν, ἀπλῶς τὸ σκιαγραφεῖ. Ὁ Πλάτων προκρίξει τοὺς δημιουργικοὺς παρῶντας μὲ ἀμφιμερῆ φύσιν· εἶνε ταῦτοχρότως καὶ ἐνυπάρχοντες καὶ ὑπερβητικοί, ὑπάρχον ἐντὸς τοῦ δημιουργήματος, κέκτηνται ὅμως καὶ ἰδίαν ζωὴν. Ὅτι τὸ τοιοῦτον πιθανὸν τὰ ἀποτελέῃ ἀντίρρῳσιν εἶνε ἕκ τῶν θεμάτων· ὁ ἀμερόληπτος μελετητὴς ἀφείλει ἀπλῶς νὰ ὑποδείξῃ ὅτι καὶ αἱ δύο ἀπόψεις — εἴτε συμβιβάζονται εἴτε δὲν συμβιβάζονται — αποτελοῦν μέρος τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος, ἄχι τόσον διότι διατυπώνονται ῥητῶς εἰς αὐτὴν ὅσον διότι χρωματίζουσι τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ διείθεσιν. Ὅταν ὁ Πλάτων σκέπτεται τὸ πραγματικὸν ὡς ἀπόλυτον καὶ αὐτάρκες τότε ἐμφανίζει τοὺς δημιουργικοὺς παρῶντας ὡς ἀνεξαρτήτους· ὅταν ὁ Πλάτων σκέπτεται τὸ εἶναι ὡς συσχετικόν, τότε παρουσιάζει τοὺς δημιουργικοὺς παρῶντας ὡς ὑπάρχοντες εἰς τὸ δημιούργημα. Ὁ γρίφων φρονεῖ ὅτι αἱ δύο αὐταὶ ἐκδηλώσεις δὲν εἶνε ἀσυμβίβαστοι πρὸς ἀλλήλας· τὸ τοιοῦτον ὅμως εἶνε θέμα ποῦ θὰ ἐξετασθῇ βραδύτερον. Εἰς τὸν μῦθον τοῦ Πολιτικοῦ, ὁ Θεὸς ἀποχαιρετῆ τὸν κόσμον καὶ κατόπιν ὁ Θεὸς ἐπιστρέφει εἰς τὸν κόσμον. Εἰς τὸν Φίληβον, εἰς ἕνα χωρίον ὁ Θεὸς ἀναφέρεται ὡς διακεκριμένος ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν πραγμάτων, εἰς ἄλλο χωρίον ὡς παρῶν ἐντὸς αὐτοῦ. (27 B, 30 B). Ἐχομεν τὴν ἀνο-

δον τοῦ φιλοσόφου ἐκ τοῦ σπήλαιου καὶ κατόπιν τὴν κάθοδον αὐτοῦ εἰς τὸ σπήλαιον. Ἐχομεν τὴν ἔκστασιν ἐκ τῆς θέας τοῦ ἀμιγοῦς Κάλου, καὶ ἔχομεν καὶ τὴν ἐρμηνείαν ὅλων τῶν καθ' ἕκαστον ὑπὸ τὸ φῶς τῆς θέας ταύτης. Ἐν συνόψει, ἔχομεν ἀμφότερα καὶ τὴν διαίκρισιν τῶν δημιουργικῶν παραγόντων ἀπὸ τοῦ δημιουργήματος ὡς καὶ τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους ἀναφορὰν. Καὶ οὕτω βλέπομεν ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν δύο κυριαρχοῦσα σχέσις εἶνε ἡ τῆς πολιτικότητος, ἐμφανίζουσα συγχρόνως τόσον ἔλξιν ὅσον καὶ ἀπωσιν.

* * *

Εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Πλάτωνος ὑπάρχει μιὰ ἐνότης, πολὺ λεπτοτέρα καὶ ὀλιγώτερον καταφανής, ἀπὸ τὴν ἐνότητα ἐνὸς λογικοῦ συστήματος: εἶνε ἡ ἐνότης μιᾶς πνευματικῆς προσωπικότητος. Ὑπάρχουν εἰς αὐτὸ τάσεις ποὺ κυριαροῦν, πνευματικαὶ διαθέσεις ποὺ διατηροῦνται ἀπ' ὀρχῆς μέχρι τέλους, ποὺ ἐνεργοῦν, ὄχι ὡς προϋποθέσεις—διότι δὲν διατυποῦνται—ποὺ καθορίζουν ὅμως τὴν ὑφὴν τῆς σκέψεως τοῦ καὶ τὴν φύσιν τῶν προϋποθέσεων τοῦ. Τὰ τοιαῦτα δὲν εἶνε ἰδέαι ἀλλ' εἶνε ἡ πηγὴ τῶν ἰδεῶν τοῦ. Ἐχομεν ἐνώπιον ἡμῶν τὴν ἐνότητα μιᾶς ἐνεργείας, τὸν ἔρωτα καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν ποὺ ἀποτελοῦν τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ Πλάτωνος. Εἶνε ἡ ἰσορροπία μεταξὺ διαφόρων καὶ ἰσοδυνάμων ἀντιθέτων τάσεων. Ὡς ἐκ τούτου μερικαὶ ἐκ τῶν ἀσυνεπειῶν τοῦ Πλάτωνος εἶνε κανονικαὶ ἀσυνέπειαι ἀπαντώμεναι εἰς ὀλόκληρον αὐτοῦ τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν, καὶ κατὰ τοῦτο, νοηταί. Ἀλλὰ πάλιν ἀσυνέπειαι παρουσιάζονται ὡς ἀσύνδεια πραγματικὰ γεγονότα καὶ εἶνε ἀνίγκη νὰ τὰς παραδεχθῶμεν ὡς τοιαύτας: ἡ γένεσις αὐτῶν εἶνε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα συνέπεια τῶν ἀπόψεων τοῦ Πλάτωνος τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν ἀκαταλληλότητα καὶ ἀνακρίβειαν τῆς διὰ τῶν λέξεων ἐκφραζομένης σκέψεως.

Εἰς τὴν μελέτην μας αὐτὴν ἠρχίσασμεν ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους διαλόγους τοῦ Πλάτωνος: δὲν τὸ ἐπράξαμεν διότι θεωροῦμεν τοὺς προγενεστέρους διαλόγους ὡς ὀλιγώτερον σπουδαίους, οὔτε διότι νομίζομεν ὅτι ὑφίσταται διαφορὰ τῶν ἀπόψεων μεταξὺ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν διαλόγων. Ὁ Πλάτων ἀρέσκεται νὰ λέγῃ ὅτι ἡ πρόοδος εἰς τὴν κατανόησιν συνίσταται εἰς τὸ νὰ εὕρισκῃ κανεὶς «τὰ διατά»

(τὸν λόγον) τῆς ἀληθοῦς δόξης. Οἱ μεταγενέστεροι διάλογοι ἀρχίζουν μὲ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν προγενεστέρων καὶ παρέχουν καὶ τοὺς λόγους πρὸς ὑποστήριξιν των. Εἶνε τοῦτο ἡ πρόοδος κατὰ μῆκος τῆς τετμημένης γραμμῆς τῆς γνώσεως, ἀπὸ τῆς δόξης εἰς τὸν λόγον. Ὑποστηρίζομεν συντεπῶς τὴν ἀποψιν ὅτι ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος ἔχει συνοχήν καὶ συνέχειαν ἢ ὅποια συμβαδίζει μὲ πρόοδον μὲν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐμβάθυνσιν καὶ τὴν γενικότητα, μὲ κάποιαν δὲ ἀπώλειαν ὅσον ἀφορᾷ τὸν χαρακτῆρα τοῦ συγκεκριμένου.

Συνήθως οἱ πραγματευόμενοι περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος τοποθετοῦν τὴν περὶ τῶν ἰδεῶν θεωρίαν εἰς τὸ κέντρον. Ἡ παραῦσα μίλητος δὲν συμμερίζεται τὴν ἀποψιν ταύτην. "Ὅχι διότι νομίζομεν ὅτι ἡ θεωρία τῶν ἰδεῶν εἶνε μὴ-Πλατωνική, οὔτε καὶ ὅτι μίλητος δὲν εὐρίσκειται εἰς τὸ κέντρον τῆς πλατωνικῆς σκέψεως. Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ἡ θεωρία τῶν ἰδεῶν εἶνε μέρος ἐνὸς εὐρυτέρου σχεδιαγράμματος τὸ ὅποιον καθίσταται φανερόν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους διαλόγους. Εἰς ἄλλην ἡμῶν πραγματείαν θὰ προσπαθήσωμεν νὰ παρουσιάσωμεν τὸ γενικὸν σχεδιάγραμμα (συνιστάμενον εἰς τὴν θεωρίαν τῶν μεταφυσικῶν παραγόντων) καὶ κατόπιν νὰ τοποθετήσωμεν ἐντὸς αὐτοῦ τὴν θεωρίαν τῶν ἰδεῶν. Οὔτω ἡ θεωρία τῶν ἰδεῶν θὰ ἐκτεθῆ ὡς καταλαμβάνουσα εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος τὴν θέσιν συντεπείας μᾶλλον παρὰ τὴν θέσιν προὑποθέσεως, ὡς μία ἐπεξήγησις τῶν ἐννοιῶν τοῦ καθωρισμένου, τοῦ αὐτάρκους, τοῦ ἑν-ἑαυτῷ αἱ ὅποια εἶνε γενικαὶ κατηγορίαι τοῦ πραγματικοῦ. Εἰς τοὺς μεταγενεστέρους διαλόγους δὲν ἐγκαταλείπεται ἡ θεωρία τῶν ἰδεῶν ἀλλὰ διατυπῶνται ἐκ νέου ὑπὸ τὸ φῶς τῶν γενικῶν ὄρων.

Σημαίνει ἄρα γε τοῦτο ὅτι ἡ σκέψις τοῦ Πλάτωνος δὲν ὑφίσταται καμμίαν μεταβολήν; "Ὅχι—ἢ μᾶλλον, ναι καὶ ὄχι. Ἐὐὸ ζήτημα εἶναι ὁ Πλάτων μετέβαλε ἢ δὲν μετέβαλε γνώμην δὲν εἶνε δυνατόν νὰ τεθῆ ὡς ζήτημα ἀπλῆς ταυτότητος ἢ διαφορᾶς μεταξὺ τῶν προγενεστέρων καὶ τῶν μεταγενεστέρων αὐτοῦ ἔργων. Ἐὰν ἦτο τοῦτο παρὰ πολὺ ἀπλοῦς τρόπος τοῦ νὰ διατυπώσωμεν τὸ πρόβλημα. Πάντως ἔχομεν τὴν μεταβολὴν ἢ ὅποια συνίσταται εἰς ἐπέκτασιν — εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσωμεν ἰδέας εὐρυτέρας γενικότητος, καὶ ὑποθέσεις ἀκόμη τελειωτικώτερας, ἀνωτέρας σπουδαιότητος. Ἐχομεν τὴν ἀλλαγὴν ἢ ὅποια

συνίσταται εἰς τὴν μετατόπισιν τῆς ἐμφάσεως· ὅπως τοῦτο συμβαίνει, ἐπὶ παραδείγματι, ὅταν συγγραφεὺς τις ἐπιστρέφων εἰς παλαιότερας τοῦ ιδέας τὰς ὁποίας εἶχεν ἁπλῶς ὑπενιχθῆ προηγουμένως, ἀντιλαμβάνεται ἤδη τὴν σημασίαν των καὶ ἀποδίδει εἰς αὐτὰς σπουδαιότεραν ἐνέργειαν ἐντὸς τοῦ μεταφυσικοῦ πλαισίου. Ἡ πιθανὸν νὰ χρησιμοποιῆ αὐτὰς ἁπλῶς εἰς διάφορον κύκλον ἐννοιῶν. Οὕτω εἶνε ἐπίσης ἐνδεχόμενον νὰ σκέπτεται ἐκ νέου παλαιὰς θεωρίας ὑπὸ τὸ φῶς νεωτέρας πείρας καὶ μεγαλειτέρας ὠριμότητος. Κατ' ἀναλογίαν, εἶνε δυνατὸν ἄλλαι ιδέαι νὰ περιπέσωσιν εἰς ἀσημότητα· εἶνε μάλιστα ἐνδεχόμενον νὰ παρουσιασθῆ καὶ γενικὴ τις ἀπώλεια εἰς ζωηρότητα. Τέλος, ἔχομεν τὴν ἀλλαγὴν ἣ ὁποία ὠρισμένως συνίσταται εἰς τὴν παραδοχὴν νέων ἀπόψεων ἀσυμβιβάστων πρὸς τὰς παλαιάς. Ὅλας αὐτὰς τὰς φάσεις τῆς ἀλλαγῆς εἶνε δυνατὸν νὰ τὰς διακρίνωμεν εἰς τὴν σκέψιν τοῦ Πλάτωνος λαμβανομένην κατὰ τὴν ιστορικὴν αὐτῆς ἐξέλιξιν. Καίτοι ὅμως εἶνε ἀλλαγαὶ δὲν διασποῦν τὴν ἐνότητα τῆς σκέψεώς του καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον μετατρέπουν αὐτὸν εἰς διπλὴν προσωπικότητα — εἰς Σωκράτην-Πλάτωνα ἢ Πυθαγόραν-Πλάτωνα.

Αἱ ἀλλαγαὶ αὐταὶ δὲν λαμβάνουν χώραν κεχωρισμένως ἀλλὰ ὅλαι ταυτοχρόνως ὡς μορφαὶ μιᾶς καὶ μόνης συνεχοῦς ἀλλαγῆς. Ὅταν ὁ νοῦς εὐρίσκεται ἐν ἐνεργείᾳ, κινεῖται πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων. Ἡ τοιαύτη κίνησις εἶνε πολυσύνθετος, συγχρόνως ὅμως καὶ συνεχῆς· ἀκριβῶς ὅπως ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς μιᾶς προσωπικότητος ἣ ὁποία εἰς τὴν ἐνότητά της παρέχει τόπον τόσον διὰ τὴν ἀντίθεσιν ὅσον καὶ διὰ τὴν ὁμοιότητα. Ἐπὶ πλέον, οἷοσδήποτε στοχαστῆς εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ ἠρῦσθῃ διάφορα πράγματα ἐκ τῶν πνευματικῶς συγχρόνων ἢ καὶ τῶν προγενεστέρων του· ἰδίως δὲ κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τῆς πνευματικῆς του ζωῆς δυνατὸν νὰ ἦτο καὶ μαθητῆς καὶ νὰ ἀπέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν του μόλις πολὺν καιρὸν ἀφοῦ ἐπέρασεν ἡ νεότης του. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ὅ,τι καὶ εἴαν παρέλαβεν ὁ μέγας στοχαστῆς τὸ ἕκαμε ἰδικόν του, τὰ δὲ προσωκρατικὰ καὶ σωκρατικὰ στοιχεῖα εἰς τὴν σκέψιν τοῦ Πλάτωνος εἶνε μέρος τοῦ Πλατωνισμοῦ· μόλις παραληφθέντα διελύθησαν καὶ ἀνεσχηματίσθησαν σύμφωνα πρὸς τὸν ἀτομικὸν τύπον τοῦ πνεύματος τοῦ Πλάτωνος.